

”USKALLANKO KOSKAAN OLLA KENELLEKÄÄN OMA ITSENI?”

Nuorten kokemuksia turvattomuudesta ja sen vaikutuksesta hyvinvointiin.

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
Opinnäytetyö AMK
Kevät 2018
Ira Hakala
Maarit Naskali
Mari Pauloff-Hannikainen

Tiivistelmä

Tekijät Hakala Ira Naskali Maarit Pauloff-Hannikainen Mari	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 51 + 3 liitesivua	Valmistumisaika Kevät 2018
Työn nimi ”Uskallanko koskaan olla kenellekään oma itseni?” Nuorten kokemuksia turvattomuudesta ja sen vaikutuksesta hyvinvointiin		
Tutkinto Sosionomi, sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön aiheena oli nuorten kokema turvattomuus ja sen vaikutus nuorten hyvinvointiin. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Opinnäytetyön tarkoitus oli tukea Lahden ensi- ja turvakoti ry:n Turvakodilla tehtävää väkivaltatyötä nuorten kanssa. Tarkoituksena oli selvittää, mistä asioista nuorten turvallisuudentunne muodostuu, ja toisaalta, mitkä asiat aiheuttavat turvattomuutta. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada tutkimuskysymyksiin vastauksia kokemusasiantuntijanuoria haastatteleamalla.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä oli ryhmäkeskustelu, ja se toteutettiin teemahaastatteluna. Opinnäytetyön tutkimuksessa hyvinvointi kohdistettiin yleiseen elämään tyytyväisyyteen ja turvattomuuden kokemusten vaikutukseen hyvinvoinnille. Tutkimuksessa nousi esiin turvattomuutta haastateltaville tuoneen varhaislapsuudessa koettu läheisyyden puute, luottamuksen puute, elinympäristö, osattomuus sekä etenkin kohtaamisessa koettu stigma ja diskriminaatio. Hyvinvointia edisti tutkimustuloksen mukaan rutiinit ja säännöllinen arki, ystävät, parisuhde, perhe ja harrastukset. Esiin nousi myös vertaistuen merkitys hyvinvoinnille.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan koetulla turvattomuudella voi olla merkittävä vaikutus nuoren kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.</p>		
Avainsanat Hyvinvointi, nuoret, turvattomuus, turvallisuus, luottamus, osallisuus, kohtaaminen		

Abstract

Authors Hakala Ira Naskali Maarit Pauloff-Hannikainen Mari	Type of publication Bachelor's Thesis Number of pages 51+ 3 attachment pages	Published Spring 2018
Title of publication “Do I ever dare to be myself with anybody?” Young people's experience of insecurity and its impact on wellbeing		
Name of Degree Bachelor's Thesis in Social Pedagogy for Work with Children and Young people		
<p>The topic of the thesis was the insecurity experienced by young people and how it influences their wellbeing. The thesis was carried out as qualitative research. The purpose was to support the work against violence among young people, done by the Lahti Mother and Child Home and Shelter. The purpose was to find out what the young people's sense of security is about, and specially, what things are causing insecurity. The aim was to find answers to the research questions by interviewing young people who had experienced insecurity.</p> <p>The research method was a group discussion and was conducted as a theme interview. The wellbeing was focused on the general way of life satisfaction and the impact of insecurity on wellbeing. The interviewees had experienced insecurity in early childhood because of the lack of closeness, lack of trust, living environment, social exclusion, and the stigma and discrimination experienced in social contacts. Wellbeing was increased by routines and regular daily life, friends, partnership, family and hobbies. The importance of peer support for wellbeing also emerged in the interviews.</p> <p>Based on the results of the thesis, the perceived insecurity can have an impact on the overall wellbeing of a young person.</p>		
Keywords wellbeing, youth, insecurity, safety, confidence, involvement, encounter		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT	2
2.1	Toimeksianto, tarkoitus ja tavoite.....	2
2.2	Lahden Ensi- ja turvakoti ry	3
3	HYVINVOINNIN ULOTTUVUUDET	5
3.1	Lainsäädäntö nuorten hyvinvoinnin tukena.....	5
3.2	Hyvinvoinnin määritelmä	6
3.3	Elämänhallinta	8
3.4	Osallisuuden ja syrjäytymisen vaikutus hyvinvoinnille	9
4	KOETTU TURVALLISUUS JA TURVATTOMUUS.....	11
4.1	Turvallisuuden määritelmänä	11
4.2	Luottamus osana hyvinvointia	12
5	NUOREN KOHTAAMINEN	14
5.1	Turvattomuuden puheeksi ottaminen ja nuoren kohtaaminen	14
5.2	Vertaistuen ja ammattiavun vaikutus hyvinvoinnille	15
5.3	Häpeän ja stigman vaikutus kohtaamisessa	17
6	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	19
6.1	Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmä.....	19
6.2	Tutkimusaineisto ja aineistonkeruumenetelmä.....	19
6.3	Ryhmäkeskustelun toteutus	20
6.4	Tutkimusaineiston analysointi	21
6.5	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	22
7	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	25
7.1	Koettu turvallisuus ja turvattomuus	25
7.2	Hyvinvoinnin ulottuvuudet	28
7.3	Nuoren kohtaaminen	32
7.4	Hyvinvoinnin edistäminen	34
8	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	36
9	POHDINTA	41
	LÄHTEET	44
	LIITTEET	51

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aihe muotoutui yhteistyössä toimeksiantajamme Lahden ensi- ja turvakotiry:n Turvakodin kanssa. Valintaan vaikutti sen konkreettinen hyöty työelämälle. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitkä asiat aiheuttavat nuorille turvattomuutta ja kuinka se vaikuttaa heidän hyvinvointiinsa. Tarkoituksena oli saadun tiedon avulla tukea turvakodilla tehtävää työskentelyä nuorten kanssa. Aiheen valintaan vaikutti myös opinnäytetyön tekijöiden henkilökohtainen intressi. Kaikilla oli vahva halu tehdä opinnäytetyö, joka liittyi lapsiin tai nuoriin. Tämä osittain suorittamamme lastentarhanopettajan kelpoisuuden vuoksi, mutta myös aidon kiinnostuksemme takia lasten ja nuorten hyvinvointia kohtaan.

Koimme nuoret merkittävänä kohderyhmänä, koska nuorten hyvinvointi on yhteiskuntamme tulevaisuuden turva. Tarvitsemme ajan tasalla olevaa ja laaja-alaista tietoa nuorten hyvinvoinnista, jotta osaisimme tukea ja ohjata heidän kasvuaan ja kehitystään kohti tasa-painoista aikuisuutta. Yhteiskunnan entisestään moninaistuvien palveluverkostojen on pystyttävä vastaamaan nuorten hyvinvoinnin tarpeisiin. Jotta tämä toteutuisi, on tiedettävä miltä nuorten elämä nykyhetkellä näyttää ja kuinka nuoret itse sen kokevat. Tästä syystä päädyimme haastattelemaan kokemusasiantuntijanuoria. Kokemusasiantuntijuus tarkoitti haastateltujen kohdalla omakohtaista kokemusta lastensuojelunasiakkuudesta ja turvattomuudesta.

Turvattomuus on tunkeutumassa nuorten elämään ja elinpiiriin aiemmin koetun turvallisen elämän sijaan. Nuorten maailman on alkanut vallata turvallisuuspuheen sijaan turvattomuuspuhe. Nämä nuorten henkilökohtaiset näkemykset tulee ottaa vakavasti ja tärkeänä viestinä. Ennen kaikkea meidän tulee ymmärtää paremmin, mitä nuoret itse turvattomuudesta ajattelevat. Nuoret ovat tuoreen tutkimuksen mukaan arvioineet henkilökohtaisen turvallisuutensa heikkenevän tulevan vuosikymmenen aikana. Tämä arvio on merkittävä ja huolestuttava viesti nuorilta. Huomioitavaa on myös, että nuoret eivät koe turvattomuutta ulkoisista uhista, vaan oman arkielämän kokemuksista ja tuntemuksista. (Limnell & Rantapelkonen 2017, 103-104.) Tästä syystä halusimme rohkeasti tarttua tähän mielestämme merkitykselliseen aiheeseen.

Talentian (2017) mukaan sosionomin kompetensseihin kuuluu sosiaalialan eettinen osaaminen, jonka yhtenä kohtana on yhteiskunnalliselta asemaltaan haavoittuvassa asemassa olevien puolelle asettuminen. Tämä edellyttää rohkeutta puolustaa vaiennettuja yksilöitä ja ryhmiä. Myös näihin kompetensseihin nojaten halusimme valita opinnäytetyön aiheen, jonka myötä voimme omalta osaltamme edistää nuorten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT

2.1 Toimeksianto, tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Lahden ensi- ja turvakoti ry:n Turvakoti. Opinnäytetyö lähti liikkeelle opinnäytetyöryhmän yhden jäsenen suorittaessa harjoittelua turvakodilla. Harjoittelussa nousi esiin lasten ja nuorten kanssa tehtävän työskentelyn tärkeys sekä nuorten kohtaaminen ja kuulluksi tuleminen.

Turvakodilla tehtävässä työskentelyssä näyttäytyy turvattomuus yhtenä lähisuhdeväkivallan seurauksena, ja se on merkittävästi yhteydessä hyvinvointiin. Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, jonka tekijänä on nykyinen tai entinen puoliso tai kumppani, lapsi tai puolison lapsi, vanhempi, muu lähisukulainen tai muu läheinen ihminen. Lähisuhdeväkivallalla on useita eri muotoja. Näitä ovat henkinen väkivalta, fyysinen väkivalta, seksuaalinen väkivalta ja taloudellinen väkivalta sekä kaltoinkohtelu, laiminlyönti, kulttuurinen tai uskonnollinen väkivalta. Lähisuhdeväkivallalta ei vaikuta ainoastaan tekijään ja uhriin, vaan myös altistujiin, kuten lapsiin vanhempien välisen väkivallan kohdalla. Lähisuhdeväkivallalta vaikuttaa näin ollen jokaisen osapuolen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja terveyteen. Sen seurauksena voi olla fyysisen tai psyykkisen vamman syntyminen, kehityksen häiriytyminen, perustarpeiden tyydyttämättä jääminen tai pahimmillaan kuolema. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, turvakotipalvelut 2017.) Toimeksiantaja kertoi edellä kuvatun turvakodin työnkuvan kannalta olevan tärkeää, että turvattomuudesta kysytään nuorilta itseltään ja saadaan sitä kautta tietoa heidän kokemusmaailmastaan.

Lisäksi toimeksiantaja kertoi Ensi- ja turvakotien liitolla meneillään olevasta Ylisukupolvisen kaltoin kohtelun katkaisu - hankkeesta, johon opinnäytetyö voisi linkittyä. Olimme yhteydessä hankkeen edustajiin ja keskustelimme opinnäytetyön hyödystä hankkeelle. Hanke on meneillään v. 2017-2020, ja sen yhtenä osatavoitteena on luoda turva10-työkalu. Turva10 -työkalun tarkoitus on tukea ammattilaisia lasten ja nuorten kohtaamisessa sekä helpottaa turvallisuuden ja turvattomuuden puheeksi ottoa heidän kanssaan. Totesimme, että myös hanketta tukisi parhaiten opinnäytetyö, jonka aiheena olisi turvattomuuden kokeminen ja puheeksi ottaminen. Tapasimme Lahden ensi- ja turvakoti ry:n lapsityöntekijän, jonka kanssa pohdimme opinnäytetyön aihetta ja tarvetta. Opinnäytetyön lopullinen aihe muotoutui edellä mainittujen yhteisten keskustelujen jälkeen.

Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää nuoren kokemaa turvattomuutta ja sen vaikutusta hyvinvoinnille sekä saatujen tutkimustulosten avulla tukea Lahden ensi- ja turvakoti ry:n Turvakodilla tehtävää väkivaltatyötä nuorten kanssa. Tavoitteenamme oli teemahaastattelun avulla saada selville, mistä asioista nuorten turvallisuudentunne muodostuu ja etenkin,

mitkä asiat aiheuttavat heille turvattomuutta. Haastattelun tavoitteena oli saada nuorten näkemyksiä siitä, kuinka he toivoisivat turvattomuuden otettavan puheeksi, mikä on estänyt kertomasta turvattomuudesta ja kuinka nuoret toivoisivat näitä tunteita ja ajatuksia käsiteltävän. Saimme tavoitteen mukaisesti nuorilta vastauksia koetusta turvattomuudesta. Turvattomuutta oli aiheuttanut mm. elinympäristö, etenkin varhaislapsuudessa koettu läheisyyden ja luottamuksen puute, osattomuus ja kohtaamistilanteissa ilmentynyt leimautuminen. Edellä mainituilla asioilla oli myös selkeä, koettu yhteys hyvinvointiin.

Koemme nuorten turvattomuuden tunnistamisen tärkeänä asiana ja turvallisuuden kokonaisuutena tavoiteltavana. Tästä syystä turvallisuuden edistämiseksi ja vahvistamiseksi on työskenneltävä tavoitteellisesti. Toivomme opinnäytetyöstä hyötyvän jokaisen, joka nuoria kohtaa. Turvallisuuden edistämiseksi on tehtävä töitä ehkäisevästä työstä aina korjaavaan työhön asti. Pohjimmiltaan on tunnistettava ja tiedettävä turvattomuutta aiheuttavat ns. juurisyyt ja turvallisuuden vahvistamisen on alettava jo turvataitokasvatuksena varhaisessa vaiheessa. Turvallisuuden edistämiseksi on osattava toimia, kun huoli nuoresta herää ja tarvittaessa puututtava siihen. Tästä syystä opinnäytetyön tavoitteena on kokonaisuudessaan tietoisuuden lisääminen ja sitä kautta nuorten hyvinvoinnin tukeminen.

2.2 Lahden Ensi- ja turvakoti ry

Lahden ensi- ja turvakoti ry:n Turvakoti on yksi Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksistä. Turvakodilla työntekijöinä toimivat perhe- ja kriisityöntekijät. Työn painopistealueita ovat vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen tukeminen, kriisityö, väkivaltatyö sekä mielenterveystyö. Turvakodin tarkoitus on turvata lapsen ja nuoren kehitys. Lisäksi tavoitteena on vanhemmuuden ja perheen kokonaisvaltainen tukeminen sekä perheväkivaltakierteen ehkäiseminen ja katkaiseminen. Lahden ensi- ja turvakoti ry tarjoaa kokonaisuudessaan erityisosaamista neljällä eri osa-alueella, joita ovat vauvaperhetyö, perhe- ja lähisuuhdeväkivalta- ja kriisityö, perhetyö ja lapsityö. (Lahden ensi- ja turvakoti ry:n palvelut 2009, 2.)

THL: n tekemän selvityksen mukaan Suomessa oli vuonna 2013 turvakoteja kaiken kaikkiaan 26. Näistä seitsemän oli kuntien tai kuntayhtymien vastuulla, viiden osalta palvelujen tuottajana oli yksityinen sektori ja neljäntoista turvakodin ylläpitäjänä oli kolmas sektori. Näin ollen voidaan todeta, että turvakotitoiminta on Suomessa suurelta osin järjestöjen hoidettavana ja vastuulla. Turvakotiverkosto koostuu pääosin Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten ylläpitämistä kahdestatoista turvakodista. Lisäksi joiltakin paikkakunnilta löytyy väkivaltaa kokeneille turva-asuntoja, joissa ei tarjota ammatillista apua tai palveluja. (Ensi- ja turvakotienliitto, 2016.)

Turvakoteja on eri puolilla Suomea painottuen Etelä- ja Länsi-Suomeen. Turvakotityön merkitys on väkivallan uhrin näkökulmasta kaksijakoinen: turvakodin henkilökunnalla on erityistä asiantuntijuutta väkivaltatyöhön ja turvakodit tarjoavat fyysisen suojan väkivallalta. Tuen ja avun antaminen on vuorovaikutteista kohtaamista. Tähän liittyy emotionaalinen tuki, jossa ihminen hyväksytään kokonaisuudessa omana itsenään. Turvakotiin hakeutunut kuunnellaan ja kannustetaan, huomioiden hänen oma kokemus, tieto ja tilanne. Turvakodilla työskentelyote on näin ollen kokonaisvaltainen, huomioiden ihmisen elämäntilanteen kokonaisuuden. Tarkoituksena on välittää asiakkaalle kokemus huolenpidosta ja luotamuksesta. Kokonaisvaltaiseen työotteeseen sisältyy myös vahvaa eettisyyttä. Työntekijän on oltava tietoinen väkivallasta ilmiönä, eli mitä se tarkoittaa eri tilanteissa, mitä se tuottaa ja kuinka tällöin on toimittava. Erityisyyteen sisältyy myös se, että työntekijän on rohjettava asettua ei-tietämisen tilaan, jossa asennoituminen asiakasta kohtaan on kunnioittavaa ja asiakasta tukevaa. (Ensi- ja turvakotienliitto 2016.)

Turvakodit tarjoavat kriisivaiheessa turvaa ja tukea sekä mahdollisuuden perheväkivaltakierteen katkaisuun. Turvakodissa kiinnitetään erityistä huomiota lapsen ja nuoren tilanteeseen. Ensi- ja turvakotien liiton ylläpitämien turvakotien asiakkaina on vuosittain yli 1000 lasta ja lisäksi avopalveluita käyttää noin 400 lasta. Tilastojärjestelmän mukaan noin viidesosa turvakodin asiakkaina olleista lapsista oli joutunut väkivallan kohteeksi. Lähisuhdeväkivalta on koko perhettä traumatisoivaa ja voi heikentää vanhemman kykyä nähdä nuoren tilanne. Tällöin vanhempia tuetaan huomioimaan nuori oman kriisinsä yhteydessä. Väkivallalle altistunut nuori voi kokea turvattomuutta ja tarvitsee apua samalla tavalla kuin aikuinen, on hän ollut sitten väkivallan kohteena tai sille altistujana. Väkivallalle altistumisen seuraukset ovat yksilöllisiä ja niihin vaikuttavat väkivallan laatu ja määrä, lapsen ikä ja sukupuoli sekä muut riskitekijät ja suojaavat tekijät lapsen kasvuympäristössä. (Ensi- ja turvakotienliitto 2018.)

Lahden ensi- ja turvakoti ry:n Turvakodilla työskentelyn taustalla vaikuttaa traumatyön viitekehys. Väkivaltatyöskentelyssä menetelminä käytetään toiminnallisia menetelmiä, terapeutteja yksilökeskusteluja, perhetapaamisia, erilaisia ryhmiä sekä ohjausta ja neuvontaa. Työhön sisältyy myös asiakkaiden ohjaaminen avokriisipalvelujen ja tarvittavien yhteiskunnallisten tukitoimien pariin. Nuorten kanssa tehdään lisäksi yksilöllistä työskentelyä terapeuttisia menetelmiä hyödyntäen. (Lahden ensi- ja turvakoti ry:n palvelut 2009, 7-8.)

3 HYVINVOINNIN ULOTTUVUUDET

3.1 Lainsäädäntö nuorten hyvinvoinnin tukena

Nuorten hyvinvoinnin edistämistä säädetään ja ohjataan YK:n lapsen oikeuksien ankkuroimana, jonka keskeisimmät periaatteet ovat lapsen edun ensisijaisuus, syrjinnältä suojeleminen ja lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen. Näitä keskeisiä periaatteita konkretisoidaan kolmen näkökulman avulla, joita ovat suojele- ja hoitonäkökulma, lasten oikeus osallistumiseen ja osallisuuteen, sekä lasten osuus yhteiskunnallisista voimavaroista. Lisäksi Sosiaalihuoltolaki (2014) määrittelee asiakastyötä niin nuorten, kuin kenen tahansa sosiaalityön asiakkaan suhteen. Lain mukaan sosiaalityön tarkoitus on edistää ihmisen hyvinvointia ja ylläpitää sitä. Sosiaalihuoltolain tarkoitus on myös edistää ihmisen sosiaalista turvallisuutta sekä asiakaskeskeisyyttä sosiaalityössä. Sosiaalialan ammattilaisen tulee lain mukaan kohdata asiakas kunnioittaen. Lain tarkoitus on vähentää eriarvoisuutta ja tukea myös nuorten osallisuutta sekä oikeutta saada hyvää, tasavertaista ja arvostavaa kohtelua sosiaalityössä. (Sosiaalihuoltolaki 2014, 1§.)

Toinen, erityisesti lasten ja nuorten hyvinvointia säätelevä laki, on lastensuojelulaki (417/2007) joka koskettaa alle täysi-ikäisiä, eli alle 18-vuotiaita nuoria. Lastensuojelulaki edellyttää kunnan edistävän tavoitteellisesti lasten ja nuorten hyvinvointia. Kunnan tai kuntayhtymän on lain mukaan laadittava kirjallinen suunnitelma nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi sekä kehittämiseksi. Hyvinvointisuunnitelma tulee hyväksyä kunkin kunnan valtuustossa ja se tarkistetaan vähintään joka neljäs vuosi. Lain mukaan hyvinvointisuunnitelman tulee sisältää tiedot mm. nuorten kasvuoloista ja hyvinvoinnin tilasta sekä heidän hyvinvointiaan edistävästä ja ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista. (Rousu 2009, 13.)

Nuorisolain tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa (Nuorisolaki 1285/2016, 2 §).

Edellä mainittu lainaus on nuorisolaista, jonka tarkoituksena on niin ikään nuorten hyvinvoinnin turvaaminen. Uuden Nuorisolain kolmannessa luvussa käsitellään lasten ja nuorten monialaista ohjaus- ja palveluverkostoa, jonka tehtävänä on kerätä ja koota tietoa lasten ja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä heidän tilanteensa arviointi kerätyn tiedon pohjalta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi. Nuorisolain 24§ todetaan, että viranomaisen tulee tarjota ja järjestää nuorille mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa paikallista, alueellista ja valtakunnallista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Vaihtoehtoisesti heitä on kuultava mainituissa asioissa samoin kuin muissakin heitä koskevia asioissa. (Nuorisolaki, 1285/2016.)

Valtiolla on myös meneillään lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE), joka koskettaa myös nuorten hyvinvointia. Hankkeen tarkoituksena on uudistaa lapsi- ja perhepalvelut siten, että ne vastaavat nykyistä paremmin kohderyhmänsä tarpeita. Hankkeen tavoitteena on, että varhaiskasvatus-, koulu ja oppilaitosympäristöt ja -yhteisöt ovat hyvinvointia vahvistavia ja että yhteisöllinen työ on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Hankkeessa pyritään yhdenmukaistamaan opiskeluhuollon ja varhaiskasvatuksen hyvinvointityötä Suomessa. Perustana hankkeelle on tieto lasten ja nuorten hyvinvoinnista, ympäristöstä, tarpeista ja yhteisöstä. Hyvinvoinnin osalta tavoitteena on myös nuoren tarpeisiin vastaaminen räätälöidyn työn ja palvelujen avulla. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018.)

3.2 Hyvinvoinnin määritelmä

Hyvinvointi voidaan määritellä monin eri tavoin. Ihmisen hyvinvoinnilla katsotaan olevan monenlaisia yksilöllisiä ulottuvuuksia. Myös nuorten hyvinvointi koostuu sekä objektiivisista että subjektiivisista osa-alueista. (Moisio, Karvonen, Simpura & Heikkilä 2008, 14.) Yksilöllinen eli subjektiivinen hyvinvointi rakentuu geeniperimän ja fyysisen sekä sosiaalisen ympäristön, toisaalta vuorovaikutuksen, ravinnon ja levon yhdistelmänä. Ihmisen yksilöllinen hyvinvointi kasvaa ja kehittyy, muuttuu ja uusiutuu koko elämän ajan eikä näin ollen ole stabiili olotila. (Suortamo, Laaksola & Välijärvi 2008, 19.) Objektiivinen hyvinvointi käsittelee hyvinvoinnin ulkoiset ehdot, jotka määritellään ja arvioidaan yksilön ulkopuolelta. Näitä ovat muun muassa terveys, elinolot ja toimeentulo. Objektiiviset ja subjektiiviset hyvinvoinnin osatekijät vahvistavat ja tukevat toinen toisiaan. Hyvät ulkoiset edellytykset heijastuvat usein sisäisenä tyytyväisyytenä, vaikkakaan hyväkään terveys ja korkea elintaso eivät välttämättä takaa subjektiivista hyvinvointia. Vastaavasti vaatimattomissa olosuhteissa ja köyhyydessä elävä ihminen voi kokea itsensä hyvinkin onnelliseksi. (Moisio, Karvonen, Simpura & Heikkilä 2008, 10-14.) Myös Ihalainen & Kettunen toteaa ratkaisevaa olevan nuoren oma, eli subjektiivinen kokemus. Hyvinvointi voi olla yhteiskunnan määrittelemissä rajoissa kohtuullinen, mutta yksilö saattaa silti olla tyytymätön elämäntilanteeseensa ja haluta muutosta. (Ihalainen & Kettunen 2011, 11.)

Nuorten hyvinvointia voidaan tarkastella Erik Allardt'n (1976) tunnetun hyvinvointitarvemallin mukaan. Allardt on mallissa määritellyt hyvinvoinnin muodostavat tekijät. Sen mukaan objektiivisten ja subjektiivisten hyvinvoinnin mittareiden vastakkainasettelu tai paremmuusvertailu on tarpeetonta, koska subjektiivinen hyvinvointi ei aina ole realistinen hyvinvoinnin määrittelijä. Subjektiivisten kokemusten sivuuttaminen voi kuitenkin johtaa monien hyvinvoinnin kannalta tärkeiden seikkojen laiminlyömiseen. Pelkät objektiiviset hyvinvoinnin reunaehdot eivät taasen riitä, sillä hyvinvointi näyttäytyy ja rakentuu eri tavoin eri yksilöille. (Allardt 1976, 26–27.)

Allard määrittelee hyvinvoinnin kolmeen eri osa-alueeseen:

1. Having, joka tarkoittaa mm. perustarpeiden tyydyttämistä
2. Loving, jolla tarkoitetaan perhesuhteita, ystäviä ja yhteisöä
3. Being eli itsensä toteuttaminen.

Yksinkertaisena perusideana on, että kun nämä kolme hyvinvointitarvetta on tarpeeksi hyvin tyydytetty, on ihminen hyvinvoiva. (Kankaanmäki 2015, 27.)

Allardtin hyvinvointimallin having ja loving osuutta on käsitelty mm. Tähden (2017) tutkimuksessa. Siinä haastateltavat totesivat kokeneensa lapsuudenkodissaan rakkauden, läheisyyden ja hellyyden puutetta. Vanhemmilla oli ollut kasautuneita huono-osaisuuden ongelmia eikä vanhemmilla ollut voimia vastata lapsen hoidon ja kasvatuksen tuen tarpeisiin. Näistä syistä vastaajat kokivat, että heille ei lapsuudessa syntynyt luonnollisia kiintymyksen ja turvan kokemuksia suhteessa vanhempiin. Suojaavaksi tekijäksi tutkimuksessa mainittiin se, että elämässä oli joku, joka oli läsnä antamassa hellyyttä ja läheisyyttä. (Tähden 2017, 30-40.)

Vornasen (2010) mukaan nuorten hyvinvointi voidaan määritellä vapaudella toimia arkielämässä itsenäisesti ja toimintakykyisesti. Nuoren hyvinvointia lisää se, että hän voi toimia oman moraalinsa mukaisesti ja löytää paikkansa yhteisössä, jonka hän kokee itselleen merkitykselliseksi. Hyvinvointi voi näyttäytyä turvallisuutena, onnellisuutena ja siinä, että nuori on tyytyväinen omaan elämäänsä. Osallisuuden kokemukset ja yhteenkuuluvuuden tunne edistävät nuoren hyvinvointia sekä myös lähiympäristön ja perheen todetaan olevan tärkeitä asioita hyvinvoinnin kannalta. Toisaalta taas erilaiset pelot ja turvattomuuden kokemukset voivat heikentää nuoren hyvinvoinnin tunnetta. (Vornanen 2010, Komun & Kontusen 2015, 23 mukaan.) Myös THL toteaa toimintakyvyn olevan hyvinvoinnin kannalta olennaista. Fyysinen toimintakyky on tärkeää, jotta nuori voi selviytyä arkielämän päivittäisistä fyysisistä toiminnoista. Hyvä psyykinen toimintakyky on itseensä luottamista sekä riittäviä voimavaroja, jotka tukevat mielenterveyttä ja omaa elämäntilannetta. Kognitiivinen toimintakyky auttaa suoriutumaan arjen toiminnoista ja siihen liittyviä toimintoja. Sosiaalinen toimintakyky nähdään yksilön vuorovaikutussuhteina niillä resursseilla ja mahdollisuuksilla, joita lähiympäristö ja kulttuuri mahdollistavat. Se on yksilön osallistumista, toimijuutta yhteisössä sekä yhteiskunnassa. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2018a.)

Nuorten hyvinvointi on usein ja osittain riippuvaista aikuisten kautta tulevista resursseista. Tästä syystä nuoret ovat perustellusti erityisen suojelun kohteena ja heidän turvallisuut-

taan sekä hyvinvointiaan pyritään varmistamaan. Nuoriin käytetyillä resursseilla on sekä välittömiä että välillisiä merkityksiä heidän hyvinvoinnilleen. Välittömänä merkityksenä voidaan nähdä esimerkiksi köyhyys. Välillinen merkitys voi olla esimerkiksi vanhempien jaksamattomuus ja sen näkyminen vanhemmuuden ongelmina. Kotiolosuhteet ja ympäristön laatu nähdään hyvinvoinnin kannalta merkityksellisenä. Nuorten kokemus ”kodista” ja huolenpidosta on tärkeää. Myös turvallisuus lisää hyvinvointia. Turvallisuutta lisäävät muut ihmiset, erityisesti vanhemmat, jotka voivat suojella, sekä turvalliset paikat ja olosuhteet. Vastavuoroisuus suhteessa muihin ihmisiin ja arvostuksen kokeminen ovat tärkeä osa nuorten hyvinvoinnin muodostumisessa. (Vornanen 2010, Komun & Kontusen 2015, 23 mukaan.)

3.3 Elämänhallinta

Edellisessä kappaleessa mainittu toimintakyky on yhteydessä elämänhallintaan, koska vaikeudet elämänhallinnassa voivat heijastua nuoren toimintakykyyn. Toimintakyvyn fyysinen heikkeneminen voi näkyä arjen toimintojen, kuten kaupassa käynnin, ruoanlaiton tai kodin siivouksesta huolehtimisen vaikeutena. Toimintakyvyn psyykinen heikkeneminen voi näkyä elämänhallinnan ongelmina sekä tyytymättömyytenä elämässä. Nuoren henkisten voimavarojen vähyys voi näyttäytyä huonona itsetuntona ja vaihtelevana mielialana. Toimintakyvyn kognitiivinen heikkeneminen voi taas ilmetä niin, ettei nuori muista asioita eikä hän kykene sisäistämään uutta tietoa. Myös keskittymisvaikeudet, tarkkaavaisuusongelmat ja levottomuus voivat olla kognitiivisen toimintakyvyn heikkenemisen merkkejä. Sosiaalisen toimintakyvyn heikkeneminen vaikuttaa nuoren vuorovaikutussuhteisiin sekä niiden hoitamiseen. Elämänhallintaan ja nuoren osallisuuteen vaikuttavat elinympäristössä olevat resurssit ja rajoitukset. (Kananoja, Lähteinen & Marjamäki 2017, 200-207.)

Lastenpsykiatri Raisa Cacciatoren (2018) mukaan nuorten elämään kuuluu luonnollisena osana erilaiset ajanjaksot haasteineen. Nuorten elämänhallinta ei ole aina helppoa, kun huomioitavana on koulu, kaverit, koti ja niiden yhdistäminen. Nuorten erilaiset tulevaisuuden haaveet ja tavoitteet, läsnäolevat kehityspaineet, tunteet ja muutokset sekä vanhemmat ja kaverit saattavat pyöriä mielessä, aiheuttaen vaikeuksia elämänhallintaan. Nuoren elämänhallinta ja hyvinvointi syntyvät näin ollen tasapainosta. (Cacciatore 2018.)

Myös elämänasenteella on merkitystä edellä mainittuihin hyvinvointiin ja elämänhallintaan. Antonovskyn (1980) mukaan ihmisen elämänasenteella on suuri merkitys siihen, miten hyväksi hän voi tuntea terveydentilansa. Ihmisen voimavarat vaikuttavat elämän haasteista selviytymiseen, mutta myös elämänasenteella nähdään olevan suuri merkitys elämänhallinnassa. Mitä suurempi koherenssi eli elämänhallintakyky nuorella on, sen paremmin hän ratkaisee ongelmiaan ja löytää sopivimman menetelmän haasteen ratkaisemiseksi.

Koherenssi muodostuu Antonovskyn mukaan ymmärrettävyydestä, hallittavuudesta sekä mielekkyydestä. Ymmärrettävyydessä nuori kokee elämässään ennustettavuutta ja hallintatunnetta sekä hyväksyy siinä hetkessä olevat voimavaransa. Nuori voi hallittavuuden tunteessaan tehdä omaan elämäänsä vaikuttavia päätöksiä, jos hänellä on tilanteeseen nähden riittävästi voimavaroja. Mielekkyys liitetään tunteisiin ja siihen, miten nuorella on motivaatiota nähdä elämässään suunta ja tarkoitus. (Hietasola-Husu 2013, 2-10.) Myös Tereskan (2015) mukaan elämänhallinnan tunnetta lisää se, että nuorella on sellaisia tavoitteita elämässään, joita hän voi saavuttaa. Tavoitteen saavuttamiseksi on hyvä tiedostaa omat voimavaransa, kykynsä ja heikkoutensa. Hänen mukaansa elämänhallinta on myös vastuun ottamista omista ratkaisuksistaan, itsensä tuntemista sekä itsensä hyväksymistä sellaisena kuin on. (Tereska 2015, 8-9.)

3.4 Osallisuuden ja syrjäytymisen vaikutus hyvinvoinnille

Sosiaalisilla verkostoilla ja osallisuudella on nuorten hyvinvointia edistäviä vaikutuksia. Osallisuus on sosiaalista kanssakäymistä esimerkiksi perheen ja ystävien kesken tai erilaisten verkostojen ja ryhmien kanssa. Osallisuudessa vastavuoroinen toiminta lisää luottamusta, turvallisuutta, elämänhallinnankykyä sekä kiinnittymistä yhteiskuntaan. Yhteiskuvuuden tunne tuo turvaa ja edistää hyvinvointia elämässä. (Alila, Gröhn, Keso & Volk 2011, 13-15.) Nuorten osallisuuden eri muodot ja vaikuttamismahdollisuudet voivat parhaimmillaan tarjota nuorille mahdollisuuksia, sekä yhteiskunnalliseen kiinnittymiseen, että itsetunnon kohentamiseen. Käytännössä hyvin harvalla nuorella kuitenkaan on osaamista ja voimavaroja täysipainoiseen osallistumiseen, vaan ennemminkin nuoret tarvitsevat jonkinlaista tukea ja onnistumisen kokemuksia. Nuorten osallisuus ei synny itsestään, vaan se vaatii onnistuakseen aikuisen tukea, jatkuvuutta ja erilaisten vuorovaikutustekijöiden soveltamista hyvinvoinnin tukemiseksi. (Horelli, Haikkola & Sotkasiira 2007, 217.)

Osallisuuden vastakohtana nähtävä syrjäytyminen voi puolestaan heikentää hyvinvointia aiheuttaessaan nuorella turvattomuutta. Lisäksi syrjäytyminen ja yhteisöllisyyden puute voivat aiheuttaa nuorelle yksinäisyyttä. Riskitekijät ovat pitkälti tiedossa ja nuorten kohdalla riskialttein tilanne on peruskoulun päättymisen jälkeen ilman jatkokoulutuspaikkaa jääneillä nuorilla. Koulutuksen ulkopuolisuus lisää syrjäytymisriskiä ja se on yksi syrjäytymisen määritelmistä. Näin ollen koulutus on yksi tehokkaimmista nuorten syrjäyn jäämiseltä suojaavista tekijöistä. Aiemman tutkimuksen perusteella tiedetään toki muitakin huono-osaisuuden ja syrjäytymisen riskitekijöitä, joista monet ovat ylisukupolvisia, ja liittyvät lapsuudenperheen ongelmiin. (Vauhkonen, Kallio & Erola 2017, 501-507.) Tähän liittyen myös Pekkarinen ym. (2012) ovat todenneet, että siirtymä nuoruudesta aikuisuuteen ei ole tänä päivänä kaikille nuorille samanlainen, tietyn koulutus- tai elämänmallin mukaan

tapahtuva kehityskulku, vaan nuorten yksilölliset ja joustavat elämänvalinnat muokkaavat tätä tapahtumasarjaa ja tekevät siirtymistä keskenään erilaisia, monitasoisia, yksilöiden ja eri elämänalueiden välillä eri aikaan tapahtuvia. Jos lähiympäristön tuki, omat resurssit ja sosiaaliset suhteet elämässä ovat olleet heikot, silloin yhteiskuntaan kiinnittyminen on voinut olla haastavaa ja aiheuttaa syrjäytyneisyyttä. (Pekkarinen, Vehkalahti & Myllyniemi 2012, 88-89.)

Yksi tänä päivänä melko runsaasti esillä oleva sosiaalista syrjäytymistä aiheuttava tekijä on koulukiusatuksi tuleminen. Tuoreessa kouluterveyskyselyssä on todettu koulukiusaamisen lisäävän nuoren turvattomuuden tunnetta ja olevan vakava uhka paitsi koulumotiivaatiolle, myös terveydelle ja hyvinvoinnille ylipäätään. Koulussa tapahtuva kiusaaminen vaikuttaa kouluviihtyvyyteen, heikentää nuoren koulu- ja opintosuorituksia sekä aiheuttaa usein poissaoloja. Koulukiusattujen kohdalla on myös havaittu keskimääräistä enemmän mielenterveyden häiriöitä, erilaisia psyykkisiä ongelmia, itsetunto-ongelmia ja vaikeuksia ihmissuhteissa. Koulukiusatuksi tuleminen voi aiheuttaa nuorella yksinäisyyttä, masentuneisuutta sekä ahdistusta ja vaikuttaa näin ollen laaja-alaisesti nuoren hyvinvointiin. (Kouluterveyskysely 2017.)

4 KOETTU TURVALLISUUS JA TURVATTOMUUS

4.1 Turvallisuuden määritelmänä

Turvattomuuden vastakohtana on hyvä tarkastella myös turvallisuutta. Turvallisuus on moniulotteinen käsite ja turvallisuuden tunne on yksi Maslowin tarvehierarkiaan kuuluvas- ta viidestä ihmisen perustarpeesta. Hyvinvointia ja turvallisuutta käytetään toisinaan tois- tensa synonyymeina, mutta usein turvallisuus nähdään yhtenä hyvinvoinnin osatekijänä. Nuorten turvallisuutta voidaan tarkastella objektiivisesti eli ulkoapäin tai subjektiivisesti, jolloin kyse on yksilön koetusta tilasta. Puhuttaessa turvallisuudesta ja sen kokemisesta yksilötasolla, viitataan puheessa usein turvallisuuden puutteesta ilmeneviin asioihin, kuten pelkotiloihin, psykosomaattisiin oireisiin tai huolestuneisuuteen. (Rytkönen & Seppänen 2011, 8-9.) Myös Timo Airaksinen (2012) pohtii turvallisuutta käsitteenä ja toteaa sen ole- van osa hyvinvointia. Hän näkee sen tietynlaisena rauhana, ”ei sotaa”, ”mielenrauha” ja ”rauhallinen olotila”. Rauha merkitsee näin ollen turvallisuutta ja tilaa, jossa ei ole huolta, ahdistusta tai pelkoa. Kyseessä on eräänlainen ihanteellinen olotila, jossa kaikki on hyvin turvallisuuden kannalta. Rauha on siis turvallisuuden ihanne. Hän näkee rauhan edelly- tyksenä ihmisen toiminnalle yhteisössä, yhteiskunnassa ja maailmassa, oli päämäärä mi- kä tahansa. (Airaksinen 2012, 203.)

Anja-Riitta Lahikainen (2008) on keskittynyt tarkastelemaan erityisesti lasten ja nuorten kokemaa turvallisuutta. Hän nostaa esiin nuorten hyvinvoinnin mittareiksi erityisesti sub- jektiiviset kokemukset ja pitää niitä resurssipohjaisia objektiivisia hyvinvointimittareita tär- keämpinä. Lahikaisen tutkimuksen mukaan nuorten turvallisuutta ilmentävät: kiinnostus ulkomaailmaa ja muita kohtaan, luottamus tulevaisuuteen ja liittyminen muihin. Turvatto- muutta puolestaan ilmentävät: huoli, huolestuneisuus, huolen kantaminen ja vastuu, pelot, valpastuminen, paniikki, psykosomaattiset oireet, lamaantuminen, apatia, elämänhalun menettäminen ja itsetuhoisuus. Nuoret tarvitsevat erityistä suojelua turvattomuuden uhilta niitä kohdatessaan. Suojelun vastaanottaminen edellyttää kuitenkin luottamusta. (Lahikai- nen, 2008.)

Palomäen (2011) tutkimuksen mukaan nuoren objektiivisena kokemuksena turvallisuuden tunne on ensisijainen tekijä hyvinvoinnin mallissa. Objektiiviset reunaehdot, kuten elinympäristö ja koti vaikuttavat nuoren turvallisuuden tunteeseen vuorovaikutuksessa subjektiivisen kokemuksen kanssa. Jokaisella nuorella on oma subjektiivinen kokemus siitä, mistä asioista turvallisuuden tunne muodostuu. Subjektiivisena kokemuksena turvallisuuden tunne muodostuu fyysisten tarpeiden lisäksi etenkin sosiaalisissa suhteissa. Turvallisuus- den tunteita muodostuu etenkin niissä sosiaalisissa suhteissa, jotka edistävät hyvinvointia.

Tutkimuksen mukaan koti nousi tärkeäksi paikaksi fyysisten ja sosiaalisten tarpeiden tyydyttäjinä. Turvallisuuden tunteen tulee olla tyydytetty, jotta voi kokea onnea ja tyytyväisyyttä elämässään. Sosiaaliset suhteet, kuten koti, perhe ja ystävät tuovat psyykkistä hyvinvointia, tyytyväisyyttä ja turvallisuutta elämään sekä näin ollen edistävät ihmisen hyvinvointia. (Palomäki 2011, 102-107.)

4.2 Luottamus osana hyvinvointia

Luottamuksella on monin tavoin merkitystä nuorten hyvinvointiin ja turvallisuuden tunteeseen. Nuorten kokemaa luottamusta onkin tutkittu mm. nuorisobarometrin avulla. Nuorisobarometrissa on selvitetty nuorten tulevaisuudennäkymien valoisuutta neljällä tasolla: suhteessa omaan tulevaisuuteen, Suomen tulevaisuuteen asuinmaana, omaan asuinpaikkaan sekä maailman tulevaisuuteen. Optimistisesti tulevaisuuteen katsovia oli barometrin mukaan enemmän kuin pessimistejä, lukuun ottamatta koko maailman tulevaisuutta, josta vallitsee perin synkät näkymät. Omaan tulevaisuuteen suhtautui optimistisesti 45 prosenttia, oman asuinpaikkakunnan tulevaisuuteen 41 prosenttia, Suomen tulevaisuuteen 47 prosenttia, mutta maailman tulevaisuuteen vain 22 prosenttia. (Myllyniemi 2017, 35-42.)

Elämän mielekkyyden kannalta nuoren on tärkeää luottaa siihen, että koettelemuksista huolimatta asiat voivat kääntyä paremmiksi, sillä luottamus tulevaisuuteen on ratkaiseva tekijä. Tämä ajattelutapa ei liity vain nuoriin, vaan usko omaan pärjäämiseen on syvästi inhimillistä ja tarpeellista jokaiselle. Käsitys omin toimin saavutettavasta paremmasta huomisesta suojaa merkityksettömyyden tunteilta. On oltava luottamus omaan kykeneväisyyteen. (Kallunki & Lehtonen 2012, 359-366.)

Luottamuksellisilla ystävyysuhteilla on myös oma merkityksensä nuoren hyvinvoinnille. Moni kaipaa ja tarvitsee henkilön, jolle voi luottamuksellisesti kertoa asioistaan. Tämän vastakohtana nuori voi kokea yksinäisyyttä, joka heikentää hyvinvointia. Yksinäisyyden kokemus muodostuu yksilön subjektiivisista tuntemuksista, joten se voi periaatteessa olla suhteellisen riippumaton todellisten sosiaalisten suhteiden määrästä. Nuorten parissa tehdyissä haastattelututkimuksissa on havaittu, että tapaamistiheydellä on ystävien määrää vahvempi yhteys yksinäisyyden kokemuksiin. (Myllyniemi & Berg 2013, 31.)

Luottamus syntyy ja muodostuu jo varhaislapsuudessa. Sosialisatiion onnistuminen mahdollistaa yksilölle kyvyn ratkaista arkielämän kysymyksiä. Perusluottamuksen ja turvallisuuden tunteen syntymisessä on varhaislapsuuden arjen rutiineilla tärkeä rooli. Epäonnistuneesta sosialisatiosta ja koetusta turvattomuudesta saattaa seurata kyvyttömyyttä luottaa muihin. Epäonnistunutta sosialisatiota on kuitenkin mahdollista korjata myöhem-

min, sillä yksilö kykenee rakentamaan minuuttaan suhteessa ympäristöönsä. Luottamuksella ja sen muodostumisella on myös yksilöllisiä eroja, henkilökohtaisista ominaisuuksista riippuen. Toisten on helpompi luottaa muihin ihmisiin. Luottamuksen yksilöllisyyden perustana ovat yksilön persoonallisuuden piirteet, aikaisemmat kokemukset, omat arvot ja toimintamallit. Luottamuksen rakentuminen on prosessi, jota vahvistetaan ja ylläpidetään jatkuvasti vuorovaikutuksessa. (Raatikainen 2015, 39–47.)

Luottamus on huomioitava myös sosiaalialan asiakastyössä. Luottamus lisää nuoren uskoa ja toivoa tulevaisuuteen. Kokemus luotettavista ihmisistä voimistaa toivon tunnetta tulevaisuutta kohtaan. Sosiaali- ja terveysalan asiakastyössä on ensiarvoisen tärkeää pyrkiä herättämään uskoa ja toivoa. Luottamus on paitsi hyvän työskentelyn tulos, myös edellytys asiakastyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkimusten mukaan luottamus parantaa elämänlaatua, tyytyväisyyttä ja terveyttä. Sosiaali- ja terveysalalla työntekijät voivat tukea nuoren kokonaisvaltaista hyvinvointia kunnioittavan ja ystävällisen asiakastyösuhteen avulla. (Raatikainen 2015, 18–20.) Luottamusta herättävä työntekijä pyrkii ymmärtämään aidosti, on empaattinen ja helposti lähestyttävä, ei tuomitse eikä arvostele asiakasta. (Raatikainen 2015, 51–53.)

Vuoden 2017 Nuorisobarometrissa seurannan kohteena oli sosiaalinen luottamus, eli niin sanottu yleistynyt luottamus. Tämä luottamus on Nuorisobarometrin mukaan laskenut entisestään. Sosiaaliseen luottamukseen vaikuttaa merkittävästi koettu elämä ja vastoinkäymiset. Aiheesta tehtyjen laajojen empiiristen tutkimusaineistojen perusteella on voitu havaita, että luottamuksensa menettäneet ihmiset ovat monella tavalla hauraampia ja haavoittuvampia kuin muut, etenkin vastoinkäymisiä kohdatessaan. (Kortteinen & Elo-vainio 2012, 242-250.)

5 NUOREN KOHTAAMINEN

5.1 Turvattomuuden puheeksi ottaminen ja nuoren kohtaaminen

Kohtaamisella ja puheeksi otolla voi olla suuri merkitys nuoren auttamisessa ja siten hyvinvoinnin tukemisessa. Puheeksi otossa on tiedettävä siinä hetkessä olevat nuoren voimavarat. Kohtaamisessa työntekijä kuuntelee, miltä nuoresta tuntuu. Työntekijä havainnoi kuulemaansa ja tavoitteena on ymmärtää, mitä toinen ajattelee ja kokee sillä hetkellä elämässään. Puheeksi otto on vuorovaikutusta, jossa työntekijä kohtaa aidosti nuoren, kuuntelee, on avoin, utelias sekä kykenee muuttamaan ajatusmallejaan ja käsityksiään sen mukaan, kun dialogi etenee. Onnistuneessa puheeksi otossa nuori saa kokemuksen myönteisestä tulevaisuudesta ja toivosta. Puheeksi otto on kommunikaatiota, jossa on tunteita sekä eleitä ja aitoa läsnäoloa. Se on myötäelämistä sekä yhteisymmärrystä, joka voimaannuttaa ja kannustaa nuorta elämässä eteenpäin. (Eriksson & Arnkil, 2012, 31-38.)

Dialogi tulee sanoista dia (väliin) ja logos (tarkoitus), jossa kohtaamisissa vuorovaikutuksen avulla pyritään laajentamaan ymmärrystä ja saamaan uusia merkityksiä sekä lisätä tietoisuutta. Dialogisessa vuorovaikutuksessa tasavertainen kohtaaminen osoitetaan kuuntelemalla vastapuolta sekä arvostamalla hänen ajatuksiaan. Dialogin kehittäjä Sokrates (470-399 eaa.) tutki mitä merkityksiä rakkaudella ja hyvyydellä on ihmisten elämään. Hänellä oli rakentavia kysymyksiä, joiden avulla hän kyseli ihmisiltä heidän ajatuksiaan myös eettisistä asioista. Sokraattisella ajatusmallilla pyritään tarkentavien ja rakentavien kysymysten avulla syventämään tietouttaan itsestään sekä löytämään uusia näkökulmia. (Suua, Niemelä & Väisänen 2009, 9-13.)

Vuorovaikutuksellinen ja onnistunut kohtaaminen vaatii edellä kuvattua dialogia, jolla pyritään yhteisen ymmärryksen rakentamiseen tai vuorovaikutuksen kulkua edistämään siihen suuntaan. Työskentelyssä tulee kohdata nuori avoimesti, kunnioittaen ja kuunnellen. Dialogisuus kohtaamisessa on ihmisten välistä vastavuoroista vuorovaikutusta. Dialogisessa kohtaamisessa kuuntelun ja avoimen keskustelun kautta pyritään etsimään uutta sekä yhteistä ymmärrystä, jota kumpikaan ei voi saavuttaa yksin. Keskusteluyhteydessä arvostetaan toisen ajatuksia ja ollaan aidosti läsnä. Dialogisuutta pidetään sosiaalipedagogisessa ihmistyössä ihanteellisena toisen ihmisen kohtaamisena, johon työntekijän ja asiakkaan tulisi pyrkiä. (Mönkkönen 2007, 80-87, 93-95.)

Sosiaalityön asiakaskohtaamisissa, myös nuorten kanssa, on tärkeää kuunnella asiakkaan elämäntarinaa ja olla läsnä. Työntekijän tulee olla avoin ja osata asettua asiakkaan rinnalla kulkijaksi. Hänen tulee kohdata asiakas yhdenvertaisesti sekä hyväksyä asiakas sellaisena kuin hän on. Sosiaalityössä työntekijän tulee hyväksyä myös oma keskeneräi-

syytensä sekä tietää omat ammatilliset rajansa. Tärkeää on se, että työntekijä kunnioittaa asiakkaan ihmisarvoa ainutkertaisena yksilönä ja on aidosti kiinnostunut asiakkaan elämästä. (Virtanen 2017, 104.) Kohtaamisessa rauhallinen, kuunteleva ja myötäelävä suhtautuminen ilman ennakkoluuloja on erityisen tärkeää, sillä asiakkaina olevilla nuorilla voi olla kokemuksia sellaisista asiakastapaamisista, joissa he ovat kohdanneet pettymyksiä, vähättelyä tai ennakoasenteita. Nuorten kohdalla sensitiivisyys, ystävällisyys, arvostava ja kunnioittava työote on erityisen tärkeää. (Suaa ym. 2009, 12-19.)

Vuorovaikutus voi olla sanatonta viestintää ja alkaa jo ennen keskusteluyhteyttä. Huomionarvoista kohtaamisessa on ilmeet, eleet, puhetapa sekä kaikki sanaton kehon viestintä. Peilautumisilmiössä kaksi ihmistä voi kohdatessaan alkaa tiedostamattaan peilata toistensa ilmeitä ja eleitä, virittyen samalle aaltopituudelle. Peilausilmiössä äänenvoimakkuus ja puhetyyli voivat muodostua samankaltaiseksi. Työntekijä lukee asiakkaan mielentilaa ja sitä kautta vuorovaikutuksessa aktivoituu elämänhistorian mukana tulleet kokemukset ja tunteet. Työntekijän on tärkeää tiedostaa omista elämäkokemuksistaan nousevia tunteita kohdatessaan nuoria, sillä tämä auttaa ymmärtämään myös sen, miksi toisia nuoria on helpompi tai vaikeampi kohdata. On tärkeää herkistyä kohtaamisessa sanattomaan viestintään sekä pyrkiä symmetriaan, jossa tavoitteena on yhteinen ymmärrys. (Suaa ym. 2009, 19-40.)

Ranta (2017) haastatteli 18-22-vuotiaita nuoria, joilla kaikilla oli ollut pitkäaikainen kuntoutusprosessi takanaan. Ranta toteaa tutkimuksen perusteella, että nuoren osallisuus vahvistuu dialogisessa vuorovaikutuksessa ja tukee nuoren eheytymistä kuntoutumisprosessissa. Nuoren itsetunnon kannalta on tärkeää, että hän saa kokemuksen kunnioittamisesta sekä hänen mielipiteidensä huomioimisesta. Dialogisuus ei toteudu, jos ammattilainen päättää nuoren asioista kysymättä nuoren mielipidettä. Nuori voi menettää tällöin luottamuksen eikä koe itseään hyväksytyksi. Nuoret pitävät tärkeänä sitä, että voivat yhdessä jakaa työntekijän kanssa kokemuksiaan. (Ranta 2017, 62-70.)

5.2 Vertaistuen ja ammattiavun vaikutus hyvinvoinnille

Anna-Liisa Lämsän (2009) mukaan vertaistuki ja ammattilaisten tuki yhdistettynä nuoren itse löytämiin arkipäivän selviytymiskeinoihin edistävät nuoren selviytymistä vaikeistakin asioista. Vertaistuki, oli kyseessä sitten kahdenkeskinen tai ryhmämuotoinen vertaistuki, on merkittävä elämää eteenpäin vievä asia. Onnistuneeseen ja toimivaan vertaistukeen tarvitaan ainakin jonkin verran ammattilaisen tukea ja taitoa järjestää vertaistuelle otollisia tilanteita. (Lämsä 2009, 118.)

Myös Hanna Kurtti (2014) on tarkastellut vertaistuen merkitystä masentuneiden nuorten kohdalla. Kurtin tutkimus koostuu Tukinetin nuorten foorumin masennukseen liittyvästä keskustelusta poimituista kommentteista, joista Kurtti oli valikoinut 42 kommenttia analysoitaviksi. Tutkimus tuotti tietoa verkossa tapahtuvasta vertaistuesta ja sen merkityksestä. Tutkielmassa todetaan, että avun pyytäminen ei ole nuorelle yksinkertaista. Joillekin nuorille se tarkoittaa suurta loikkausta pois omalta mukavuusalueeltaan. Avun tarpeen myöntäminen on Kurtin mukaan nuorelle pelottava asia, koska se tarkoittaa jonkinlaista muutosta elämässä. Avun pyytäminen vertaisilta on Kurtin tutkielmassa näyttäytynyt positiivisena kokemuksena ja se on toiminut ensimmäisenä sosiaaliseen tukeen johtavana askeleena. (Kurtti 2014, 2, 60-61.)

Avun pyytämisen ja antamisen lisäksi vertaisuus merkitsi nuorille tilaa, jossa nuori sai toisenlaisia perspektiivejä asioiden käsittelyyn. Vertaistukiryhmä näyttäytyi Kurtin tutkielmassa paikkana, jossa mikään kysymys ei ole outo tai tarpeeton. Saman kokeneiden mielipiteet ja arviot ovat nuorille hyödyllisiä, koska nuoret pystyvät uskomaan vertaisiltaan saamia vastauksia. Vertaistuki koetaan Kurtin mukaan sellaisena avun ja tuen tuojana, jota ei voi saada muualta. Muiden kannustus ja rohkaisu tuovat nuorelle iloa ja uskoa siihen, että kaikki järjestyy. Toisten kokemukset ja niistä kumpuava tieto antaa nuorelle mahdollisuuden reflektoida omia kokemuksia toisen vastaaviin kokemuksiin ja antaa näin laajempia näkökulmia nuoren omaan tilanteeseen liittyen. Monelle nuorelle vertaistuki merkitsee tilaa, jossa saa ilman pelkoa olla oma itsensä ja paljastaa omat heikkoutensa. Vertainen ei arvostele eikä myöskään pelästy tai vähättele toisen kokemuksia. Nuoret kokevat ymmärretyksi tulemisen tärkeäksi ja silloin kun toinen on kokenut saman, ymmärretyksi tuleminen on varmempaa. (Kurtti 2014, 61-75.)

Sutelan (2017) tutkimuksessa haastateltiin 6 aikuista, joilla oli ollut joskus lastensuojelun asiakkuus. Hän tarkasteli heidän kokemuksiaan ja selviytymistä haastavasta elämäntilanteestaan. Myös tämän tutkimuksen haastattelujen perusteella koettiin vertaistuki tarpeelliseksi, koska samankaltaisen elämäntaustan ja kokemusten omaavien kanssa voi kokea yhteenkuuluvuutta ja jakaa asioita yhdessä. Haastattelujen perusteella ilmeni myös se, että apua pyydetessä ei sitä aina saatu tai se oli riittämätöntä. Yhtä lukuun ottamatta haastateltavista oli kokenut ammattilaisten taholta heitä kohtaan vähättelyä asiakastilanteissa sekä heille oli jäänyt huono kokemus myös siitä, ettei heidän mielipiteitään oltu kuunneltu. (Sutela 2017, 49-50.)

Vertaistukea määriteltäessä, voidaan asiaa lähestyä useista hieman erilaisista näkökulmista. Samoilla sanoilla voidaan tarkoittaa eri yhteyksissä eri asioita. Vertaistuen lisäksi puhutaan monesti vertaistoiminnasta ja vertaisryhmästä, joita käytetään toistensa syno-

nyymeina. Olennaista ja yhteistä näille kaikille on vertaistuen kytkeytyminen johonkin tiettyyn elämäntilanteeseen tai ongelmaan, tuen ja auttamisen vastavuoroisuus sekä toiminnan perustuminen osapuolten omiin kokemuksiin. Vertaistuki ei ole ammattilaisten tarjoamaa, mutta ammattiapu ja vertaistuki voivat toimia rinnakkain ja vahvistaa toinen toisensa vaikutuksia. Suomessa vertaistuen muotoja hyödynnetään yleisimmin sairauden, vian tai vamman käsittelemiseen sekä erilaisten riippuvuuksien hoidossa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018b.)

5.3 Häpeän ja stigman vaikutus kohtaamisessa

Häpeän tunne on inhimillistä ja osa meitä jokaista. Toisinaan häpeästä voi kuitenkin muodostua kahle, joka alkaa sitomaan ja rajoittamaan nuoren elämää vaikuttaen myös hyvinvointiin. Häpeää kuvataan usein myös muilla sanoilla, kuten kelpaamattomuus, riittämättömyys tai alemmuus. Yhteistä näille sanoille on tunne siitä, ettei yllä omiin tai muiden asettamiin tavoitteisiin, jotta kokisi hyväksytyksi tulemista. Häpeä aiheuttaa usein jopa fyysisiä oireita ja on kokemuksena niin voimakas, että sitä ei haluta hyväksyä. Lapsuudessa ja nuoruudessa koetut asiat muokkaavat itsetuntoa ja omakuvaa. Etenkin hylätyksi ja torjutuksi tulemisen kokemukset aiheuttavat häpeää, joka voi kahlita pahimmillaan ihmistä läpi elämän. (Malinen 2011, 7-22.)

Häpeään liittyy olennaisesti stigma eli leimautuminen. Leimautumista syntyy yhteiskunnassa vallitsevien yksinkertaistavien ennakkoluulojen ja henkilön omien sopeutumiskeinojen vuorovaikutuksessa, mutta sen syntyminen edellyttää sosiaalista valtaa. Häpeäleimaa esiintyy esimerkiksi mielenterveyspotilailla, joiden kohdalla leiman onkin sanottu olevan heidän toinen sairaus. Tämä johtuu siitä, että leimautuminen aiheuttaa voimakasta ahdistusta sekä leimatulle, että hänen läheisilleen. Häpeäleimaa kantavaa saatetaan myös pelätä tarpeettomasti ja tästä syystä eristää muusta joukosta. Leimautumista tekee myös toisinaan henkilö itse. Tällöin puhutaan itseleimautumisesta, joka tarkoittaa, että ihminen alkaa leimata itseään ja kohdistaa itseensä muiden olettamia tai todellisia kielteisiä käsityksiä jo ennen kuin niitä on ilmaistu. Itseleimautunut saattaa myös tehdä johtopäätöksiä vain vähäisten vihjeiden perusteella ja omaksua suuremmin kyseenalaistamatta muiden häneen kohdistamia ennakkoluuloja, vääristyneitä mielikuvia ja stereotyyppioita. (Korkeila, Joutsenniemi, Sailas & Oksanen 2011, 20-23.) Häpeäleimalla on myös havaittu olevan vaikutusta hoitoon hakeutumiseen. Esimerkiksi mielenterveyden häiriöt jäävät usein diagnosoimatta ja hoitamatta sosiaalipalveluissa niihin liittyvän leiman vuoksi. (Korkeila ym. 2011, 23.)

Myös Aromaa (2011) kirjoittaa stigman merkityksestä ja sen vaikutuksesta ammatilliseen työhön. Stigman ymmärtäminen on sosiaalialan ammattilaiselle tärkeää, koska Stigma on

yhteydessä diskriminaatioon, paitsi läheisissä suhteissa, myös ammatillisessa työssä ja asiakkaiden kohtaamisessa. Stigma on hyvin tiedostettu, eikä nuori halua tulla identifioituksi esimerkiksi päihdeongelmaisen tai lastensuojelun asiakkaana. Tämä identifioitumisen ja leimautumisen pelko voi joissain tapauksissa johtaa oireiden piilotteluun tai esimerkiksi kotiasioista kertomista. Myös hoitoon hakeutuminen ja siihen sitoutuminen voivat kärsiä tai estyä stigman vuoksi. (Aromaa 2011, 30-31.)

Leimautumisen vähentämiseen ehdotetaan ratkaisuksi tietoisuuden lisäämistä ja erilaisuuden arvostamista. Usein diskriminaation taustalla on tietämättömyyttä ja empatiakyvyttömyyttä. Turhia pelkoja ja ennakkoluuloja tulisi vähentää lisäämällä tietoa. Avainasemassa tietoisuuden levittämiseen on media ja kansalaisille tarjottu tietoisuus esimerkiksi mielenterveys sairauksista ja niistä toipumisesta. Merkittäviä ovat osaltaan myös poliittiset ja yhteiskunnalliset linjaukset, joilla kehityksen suuntaa ohjataan. Vertaistukea ja sen saantia tulisi vaalia enemmän, koska sen kautta leimautuneet voivat saada kokemuksen omasta arvokkuudesta ja merkityksestään yhteiskunnan osana. (Korkeila ym. 2011, 36-37.)

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksinä oli: Mistä asioista nuoret kokevat turvattomuutta? Miten koettu turvattomuus vaikuttaa hyvinvointiin?

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena, eli laadullisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus on tulkitsevaa ja analyttistä. Laadullista tutkimusta voidaan määritellä joillakin sille tyypillisillä piirteillä. Luokittelu on neuvottelunvarainen, mutta laadulliselle tutkimukselle tyypillisiä tunnusmerkkejä ovat mm. aineistonkeruumenetelmä, tutkittavien näkökulma, harkinnanvarainen otanta, hypoteesittomuus, tutkijan asema ja narratiivisuus. (Eskola & Suoranta 2008, 15.) Nämä edellä mainitut tunnusmerkit ovat vahvasti nähtävillä tässä opinnäytetyössä.

Kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä korostuu tutkittavien näkökulma. Laadullinen tutkimus ei tavoittele tilastollista yleispätevyyttä, mutta silti on huomioitavaa, että haastattelujen voidaan katsoa edustavan jotain tiettyä väestönosaa. Tutkimuskysymyksiin liittyy olennaisesti se, ketä tutkija on haastattelemassa. Tämän perusteella tutkimukselle muodostetaan niin sanottu teoreettinen otos. Kun tutkittavat muodostuvat ryhmästä, on olennaista myös varmistaa riittävä tarttumapinta aiheeseen. (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvoori 2017, 121-122.) Valitsimme kohdejoukon aiheen kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti sen perusteella, kenellä oletimme olevan kokemusta turvattomuudesta ja sen vaikutuksesta hyvinvoinnille.

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta ja sen eri vaiheista. Aineiston tuottamisen olosuhteista on kerrottava selvästi ja totuudenmukaisesti sekä tulosten tulkinta tulee toteuttaa hyvin perustellusti. (Hirsjärvi ym. 2007, 232.) Kerromme seuraavaksi tarkemmin aineistonkeruusta ja ryhmähaastattelun toteuttamisesta.

6.2 Tutkimusaineisto ja aineistonkeruumenetelmä

Tutkimusaineisto perustuu laadullisen tutkimuksen haastattelussa saamiimme vastauksiin. Haastatteluun osallistui viisi nuorta, joihin saimme yhteyden omien yhteyksiemme sekä Lahden ensi- ja turvakoti ry:n lapsityöntekijän kautta. Nuoret olivat täysi-ikäisiä, mutta alle 25-vuotiaita. Heillä kaikilla oli taustalla lastensuojelun asiakkuus sekä kokemus kodin ulkopuolelle sijoittamisesta. Osalla heistä oli ollut useita sijoituksia. Lisäksi heillä oli erilaisia kokemuksia jälkihuollon sijoituksesta, tuetusta asumisesta ja päihdekuntoutuksesta.

Käytimme aineistonkeruumenetelmänä ryhmäkeskustelua, jonka erityispiirteitä nähdään osallistujien välinen vuorovaikutus. Ryhmäkeskustelussa halutaan korostaa ryhmän sisäistä vuorovaikutusta, eikä tutkijan ohjaamaa vuorovaikutusta. Ryhmäkeskustelu on ryhmähaastattelua laajempaa ja lähestymistavaltaan vähemmän yksilökeskeistä. Ryhmäkeskustelun tavoitteena on, että moderaattori ohjaa keskustelua, mutta antaa ryhmän keskinäiselle vuorovaikutukselle runsaasti tilaa. Tämän ansioista on mahdollista tutkia ryhmässä ilmenneitä ajatuksia, vuorovaikutuksen rakentumista sekä ryhmän tuottamia erilaisia käsityksiä ja kuvauksia. (Hyvärinen ym. 2017, 111-113). Päädyimme ryhmäkeskusteluun, koska turvattomuuden kokemukset voivat olla hyvinkin rankkoja ja niiden edelleen kertaaminen yksin voi aiheuttaa nuorena ahdistusta. Ryhmäkeskustelu oli eettisesti tarkasteltuna turvallisempaa kuin esimerkiksi verkon kautta tapahtuva kysely. Lisäksi koimme saavamme jo kokemuksena keskustelusta enemmän, kuin jos olisimme toteuttaneet aineistonkeruun kyselylomakkeella. Tämä osoittautui oikeaksi valinnaksi, saimme nuorten kanssa aikaan monipuolista keskustelua aiheesta ja vastaukset kirvoittivat jatkoajatuksia.

Ryhmäkeskustelun toteutimme teemahaastatteluna, mikä on avoimen- ja lomakehaastattelun välimuoto. Teemahaastattelulle on tyypillistä, että haastattelun aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten järjestys ja tarkka muoto puuttuvat. (Hirsjärvi ym. 2012, 208.) Teemahaastattelussa tärkeintä on saada mahdollisimman paljon tietoa käsiteltävästä asiasta. Teemahaastattelun onnistumisen kannalta suositellaan, että tutkittavat voisivat tutustua kysymyksiin, teemoihin tai ainakin haastattelun aiheeseen etukäteen. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 73-74.) Ennen ryhmäkeskustelua annoimme haastateltaville haastattelurungon pääotsikot, jotta nuoret pystyivät halutessaan seuraamaan keskustelun etenemistä ja pohtimaan vastauksia jo valmiiksi.

Teemahaastattelun etuna on joustavuus, koska haastattelijä voi toistaa kysymyksen, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmauksia ja käydä keskustelua. Teemahaastattelun avulla pystyimme tarkentamaan vastauksia esittämällä lisäkysymyksiä ja myös haastateltavat pystyivät varmistamaan, että kysymys oli ymmärretty oikein. Teemahaastattelun avulla pystyimme huomioimaan sen, että nuorten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä, samoin kuin sen, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47-48.)

6.3 Ryhmäkeskustelun toteutus

Ryhmäkeskustelu toteutettiin helmikuussa 2018. Teimme selkeän työnjaon ryhmäkeskustelua varten; yksi toimi moderaattorina ja keskittyi täysin vuorovaikutukseen haastateltavien kanssa. Toinen otti ryhmäkeskustelun aikana esiin tarkennettavia kohtia ja teki satun-

naisia muistiinpanoja käsin, kolmas toimi sivummalla kirjurina ja poimi keskustelusta kaikki olennaiset kohdat ylös.

Ennen ryhmäkeskustelua halusimme saada tunnelman rennoksi ja mahdollisimman luot-
tavaiseksi ja luontevaksi. Valmistelimme tilan ennen haastateltavien saapumista. Asetim-
me nojatuolit pöydän ympärille siten, että jokainen näki toisensa. Olimme kattaneet kahvi-
pöydän valmiiksi ja aloitimme toisiimme tutustumisen kahvia juoden. Tämä toi tilantee-
seen rentoutta. Samalla kertosimme opinnäytetyön aiheen ja tarkoituksen. Juttelimme
kahvinjuonnin lomassa vapaamuotoisesti muun muassa haastateltavien päivän kulusta ja
matkasta ryhmäkeskusteluun.

Ryhmäkeskustelun alkaessa kävimme haastattelurungon yhdessä läpi ja kerroimme ryh-
mäkeskustelun äänitallentamisesta. Esitimme toiveemme käytännön asioihin liittyen, eli
vuoroittain puhumisesta ja mahdollisimman selkeästä äänenkäytöstä. Teimme suullisen
sopimuksen siitä, että kaikki haastattelussa tullut tieto on luottamuksellista, eikä mitään
haastattelussa puhuttua välitetä ulkopuolisille. Kerroimme haastateltaville, että heidän
anonymiteettiaan suojellaan opinnäytetyöprosessissa, eikä vastauksia yksilöidä. Koimme
teemahaastattelun toimivaksi malliksi opinnäytetyölle.

Ryhmäkeskusteluun osallistuvien tunnistamiseksi on hyvä ennen varsinaista keskustelua
tehdä ääneen ajatusten vaihtoa, jotta puhujien äänet ovat hyvin tunnistettavissa litterointi-
vaiheessa (Hyvärinen ym. 2017, 126). Pyysimme haastateltavia kertomaan alkuun lyhyes-
ti itsestään ennen siirtymistä varsinaiseen ryhmäkeskusteluun. Keskustelussa kysymykset
etenivät loogisesti haastattelurunkoa mukaillen, vaikkakin etenimme ajoittain myös haas-
tateltavien nostamiin aiheisiin tarttuen. Kommunikaatio ryhmäkeskustelussa oli avointa ja
toimivaa.

6.4 Tutkimusaineiston analysointi

Analysoimme haastattelun tulokset aineistolähtöisellä teemoittamisella. Lähestyminen
aineistoon tapahtuu useimmiten tematisoinnin kautta. Tällöin aineistosta voidaan nostaa
esiin teemoja, jotka valaisevat tutkimusongelmaa (Eskola & Suoranta, 2008, 174). Tee-
moitimme kysymysalueet valmiiksi ryhmäkeskustelua varten. Osa-alueina oli hyvinvoinnin
ulottuvuudet, koettu turvallisuus ja turvattomuus sekä nuoren kohtaaminen. Aineiston ana-
lyysivaiheessa tarkastelimme aineistosta nousevia vastauksia ja yhteisiä tekijöitä, jotka
tulivat esille useammassa vastauksessa. Teema-alueet olivat samalla myös aineiston
luokittelun välineitä. Eskola & Suoranta (2008) toteaa, että aineistolähtöinen teemoittami-
nen on hyvä menetelmä esimerkiksi teemahaastattelun analysoinnissa. Tällöin teemat on

luotu jo haastatteluvaiheessa ja haastattelurunko on oivallinen apuväline analysoinnissa. (Eskola & Suoranta 2008, 151.)

Aineiston luokittelu on olennainen osa analyysia ja se luo pohjan tai kehyksen, jonka varassa haastatteluaineistoa voidaan myöhemmin tulkita sekä tiivistää. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 147.) Teemoitusta hankaloitti vastausten nivoutuminen yhteen, esimerkiksi luottamus puhutti nuoria useilla elämän osa-alueilla. Luottamuspulaa oli koettu niin ystävien, oman elämänhallinnan kuin ammattiauttajienkin suhteen. Päädyimme kuitenkin purkamaan saman aiheen eri osa-alueet opinnäytetyössä yhdessä kohdassa.

Käytimme ryhmäkeskustelun taltioinnissa nauhureita, joita olimme varanneet kolme kappaletta. Ryhmähaastattelu kesti kokonaisuudessaan 2h 35min, jonka aikana pidimme yhden tauon. Aineiston jaoimme kolmeen osaan, jolloin jokaiselle jäi noin 50 minuuttia litteroitavaa. Haastattelu litteroitiin sanatarkasti, tauot ja äännähdykset huomioiden. Litterointi kesti yhteensä noin 20 tuntia ja litteroitua aineistoa syntyi n. 40 sivua Word-sovellusta käyttäen. Haastateltavat puhuivat äänitteissä selkeästi ja vuorotellen, mutta nauhoitettu puhe oli paikoitellen epäselvää ja tietyt kohdat oli kuunneltava useasti läpi, ennen kuin äänitteen sai litteroitua.

Aineiston käsittelyvaiheessa aineisto puretaan ensin osiin, jonka jälkeen se kootaan johdonmukaiseen kokonaisuuteen. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 111, 137.) Teimme litteroinnin pian ryhmäkeskustelun jälkeen. Näin haastattelutilanne oli vielä tuoreessa muistissa ja edesauttoi luotettavien johtopäätösten tekoa aineiston pohjalta. Työn tulosten analysointiin on kiinnitettävä huomiota ja sen on oltava totuudenmukaista. Tulokset esitetään tarkalleen sellaisina kuin ne ovat, eikä vastauksia muunnella. Laadullisen tutkimuksen haasteena on, että vastaukset perustuvat ihmisten henkilökohtaisiin kokemuksiin ja ajatuksiin, jolloin on huomioitava, ettei vastauksista tehdä omia johtopäätöksiä eikä tutkija anna oman persoonan tai ennakkoluulojen vaikuttaa tulosten tulkintaan. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

6.5 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Eettinen vastuu on aina merkittävä sellaisissa tutkimuksissa, joissa tutkimus kohdistuu ihmisten henkilökohtaisiin kokemuksiin ja aineistokeruumenetelmänä käytetään dialogista ryhmäkeskustelua. Laadullisessa tutkimuksen keskeisimmät eettiset kysymykset liittyvät avoimuuteen, luottamuksellisuuteen sekä vapaaehtoisuuteen. (Backman, Paasivaara & Nikkonen 2001, 256.) Opinnäytetyön ryhmäkeskustelu perustui vapaaehtoisuuteen ja siihen osallistuneet nuoret olivat halukkaita kertomaan kokemuksistaan. Haastateltavilla oli taustalla positiivisia kokemuksia vertaistuesta ja he totesivat ryhmäkeskustelun toimivan

tavallaan myös vertaistukena ja tästä syystä he pitivät ryhmäkeskustelua miellyttävämpänä vaihtoehtona kuin yksilöhaastattelua. Haastateltavat saivat keskustelun edetessä ja syvetessä aikaiseksi upeita keskusteluhetkiä. He kommentoivat toisten vastauksia ja samaistuivat niihin. Tämä lisäsi ja syvensi luottamusta haastattelun aikana, sillä tunnelma oli sensitiivinen ja herkkä.

Haastateltavien määrän koemme olleen tutkimustulosten luotettavuuden kannalta riittävä, koska laadullisessa tutkimuksessa tärkeintä ei ole tutkimukseen osallistuvien määrä, vaan tutkimukseen tulee valita henkilöitä, joilla on omakohtaista tietoa ja kokemuksia tutkittavasta aiheesta (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 83).

Hyvän tutkimusetiikan mukaan tutkittava voi keskeyttää tai perua osallistumisensa. Tutkimukseen osallistuvien tulee saada riittävästi tietoa tutkimuksen tarkoituksesta, tavoitteesta, haastattelun mahdollisesta nauhoittamisesta, aineiston käytöstä ja sen hävittämisestä. Haastateltavilla on oikeus osallistua tutkimukseen anonymisti eli heidän henkilöllisyytensä tulee pysyä salassa koko tutkimusprosessin ajan. Tärkeintä on, että tutkittavia kohdellaan arvostavasti ja rehellisesti sekä he tietävät osallistumisen olevan vapaaehtoista. (Leino-Kilpi & Välimäki 2014, 368.) Ryhmäkeskustelun aikana nuoret kokivat vaikeitakin hetkiä, jolloin mustutimme heitä heidän oikeudestaan olla vastaamatta tai keskeyttää haastattelu. Pyrimme avoimuuteen koko tutkimusprosessin ajan. Kerroimme jo kutsukirjeessä ryhmäkeskustelun sisällöstä, sen tarkoituksesta ja tavoitteesta sekä siitä, mitä ja ketä varten opinnäytetyö tehdään. Kutsukirjeen lähettämisen jälkeen ja haastateltavien valikoiduttua, olimme henkilökohtaisesti yhteydessä jokaiseen haastatteluun valikoituun nuoreen. Näin heillä oli mahdollisuus ottaa puheeksi mieleen tulevia asioita ryhmäkeskusteluun liittyen. Haastateltavilla oli yhteystietomme ja heille painotettiin, että he voivat ottaa yhteyttä, jos heillä tulee kysyttävää tai he haluavat perua osallistumisensa.

Kun ryhmäkeskustelu oli litteroitu ja analysoitu, ne hävitettiin sanelukoneista. Haastateltavien nimet pysyivät näin analyysivaiheessakin anonymieina. Ryhmäkeskustelun aikana haastateltavia kutsuttiin etunimillä heidän luvallaan. Tämä toi inhimillisyyttä ja turvallisuutta haastattelutilanteeseen, kun haastateltavat saivat olla omana itsenään kertomassa kokemuksistaan ja elämästään. Säilytimme haastateltavien anonymiteetin läpi koko opinnäytetyöprosessin. Työskentelymme oli koko opinnäytetyöprosessin ajan läpinäkyvää ja sosi-aali- ja terveysalan käytäntöjen mukaista, haastateltavia kunnioittavaa.

Haastattelun aluksi jaoimme nuorille haastattelurungon, jonka avulla nuoret pystyivät seuraamaan haastattelun suunniteltua etenemistä ja pohtimaan vastauksiaan valmiiksi. Kahvittelun merkeissä aloittaminen toi yhteisöllisyyden tunnelmaa ja samalla haastateltavat aloittivat keskustelun omista arkipäiväisistä asioistaan. Kertasimme vielä haastatteluun

liittyviä asioita, kuten sen, että tarkoitus on kunnioittaa jokaisen yksityisyyttä ja jättää haastattelussa ilmenevät yksityisasiat salassa pidettäviksi. Tämä oli keskinäinen suullinen sopimus, mutta se toi luotettavuutta ja eettisyyttä sekä uskottavuutta tutkimukseemme. Tutkimuksen uskottavuutta lisäsi se, että haastateltavat saapuivat haastatteluun eri paikkakunnilta ja näin ollen kokivat oman osallistumisensa tärkeäksi ja merkitykselliseksi.

Laadullisen opinnäytetyön luotettavuutta lisää myös se, että haastateltavilla oli jokaisella omakohtainen kokemus turvattomuuden tunteista ja niiden vaikutuksesta hyvinvointiin. Haastattelemamme nuoret olivat kokemusasiantuntijoita ja heillä jokaisella oli taustallaan lastensuojelun asiakkuus. Heillä oli motivaatiota tulla kertomaan asioistaan ja halua päästä opinnäytetyön kautta vaikuttamaan sekä auttamaan muita samassa elämäntilanteessa olevia nuoria. He kokivat halua auttaa niitä ammattilaisia työssään, jotka kohtaavat turvattomuutta kokeneita nuoria.

Kokonaisuudessaan yksi keskeinen luotettavuuden kriteeri on lähteet, joiden tulee olla monipuolisia ja tuoreita, kansainväliset lähteet mukaan lukien. Tutkijan on oltava kriittinen lähteiden valinnassa ja tulkinnassa. Huomioitavia asioita ovat esimerkiksi lähteen ikä, kirjoittajan luotettavuus ja tunnettavuus alalla sekä objektiivisuus. (Hirsjärvi ym. 2012, 113.) Käytimme opinnäytetyössä mahdollisimman paljon tuoreita lähteitä. Opinnäytetyöntekijöinä arvioimme työn luotettavuutta sekä eettisyyttä koko prosessin ajan ja teimme muutoksia sen mukaan. Aluksi tarkoituksenamme oli toteuttaa haastattelu verkkohaastatteluna, mutta totesimme sen olevan nuorille liian haastavaa ja tuovan mahdollisesti turvattomuutta nuoren jäädessä yksin pohtimaan asioita tietokoneensa ääreen. Myös vastaajan henkilöisyyden luotettavuus olisi heikentynyt.

7 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

7.1 Koettu turvallisuus ja turvattomuus

Haastateltavat kokivat haastatteluhetkellä elämässään turvallisuutta ja kokivat elin- ja asuinympäristönsä pääasiallisesti turvalliseksi. Oma koti koettiin turvallisenä paikkana. Yksi haastateltavista kertoi, että asuu tällä hetkellä tukiasunnossa, jossa käy usein hälytysajoneuvoja. Tämä toi hänelle turvattomuutta. Tukiasunnossa tapahtuva päihteidenkäyttö on myös lisännyt turvattomuuden tunnetta. Hänellä oli pelkoa siitä, että muiden päihteiden käyttö voisi aiheuttaa itsellekin retkahduksen.

Siellä ravaa poliiseja ja ambulansseja, levoton paikka ja ihmiset käyttää päihteitä siellä. Ei mulla turvallinen olo siellä ole. Ihan senkin kannalta, etten nyt ite taas ala käyttää.

Hänellä oli aikomuksena muuttaa lähiaikoina pois tukiasunnosta. Tulevan kodin hän kertoi olevan turvallinen ja rauhallinen. Hän kertoikin viettävänsä paljon aikaa vanhempiensa kodissa, jonka kokee turvalliseksi.

Vanhempien koti on semmonen täysin turvallinen paikka ja oon kokenut sen turvallisenä myös silloin kun oon käyttänyt päihteitä. Oon sinne niinku menny turvaan.

Yksi haastateltava koki turvallisuuden tunteen lisääntyvän, kun ei ole vanhempien kanssa yhteydessä. Hän koki helpottavana ja hyvinvointia lisäävänä tekijänä olla poissa lapsuudenkodista. Toisaalta hänellä on jatkuva huoli siitä, miten nuoremmat sisarukset kotona pärjäävät, kun kotiolot eivät ole hyvät vanhempien mielenterveysongelmien takia.

Kyllä se kotona käynti sellaista tuskaa tuo. Kun stressaa sitä, et kuinkahan ne nuoremmat siellä pärjää. Kun se turvattomuus on siellä. Sen sulkee sitten pois, kun lähtee sieltä jatkamaan taas omaa elämäänsä.

Kaikki haastateltavat eivät kuitenkaan kokeneet vanhempiensa läsnäoloa negatiivisena nykyhetkessä. Vanhemmat ovat kaikesta tapahtuneesta huolimatta tällä hetkellä tukena elämässä ja tuovat siihen myös turvallisuuden tunnetta. Yksi haastateltava kertoi oman kodin tuovan turvallisuutta. Hän kertoi kärsivänsä sosiaalisten tilanteiden pelosta. Sosiaalisten tilanteiden pelko rajoittaa hänen toimimistaan elinympäristössä ja koti on hänelle turvasatama. Kotona on kaikki tuttua ja turvallista, eikä sieltä haluaisi poistua.

Mä pelkään ihmisiä ja sosiaalisia tilanteita, sekä kohtaamisia ihmisten kanssa. Kaupassa käynti on tosi hankalaa ja koti on mulle turvasatama.

Omalla psyykkisellä terveydellä koettiin olevan vaikutusta turvallisuuden kokemiseen. Asuinympäristön epämääräisyys ja rikollisuus lisäsivät turvattomuuden tunnetta ja heiken-

si henkistä hyvinvointia. Tämä näyttäytyi tunteena, jolloin seinät tuntuivat kaatuvan päälle. Tämä tunne on haastateltavien kertoman mukaan monien asioiden summa, joiden taustalla on erilaisia pelkotiloja ja stressiä, osittain turvattomuudesta johtuen.

Haastateltavat olivat saaneet vertaistuen avulla turvallisuuden tunnetta ja apua elämäntilanteeseensa. Etenkin päihteidenkäytön suhteen oli paljon kokemusta vertaistuen merkityksestä toipumiseen. Vertaistuen voiman haastateltavat näkivät nimenomaan kokemusten jakamisessa sekä siinä, ettei jokaista asiaa tarvitse selittää.

Turvallisuuden sijaan turvattomuutta on aiheuttanut pelko tulevaisuudesta. Kaikilla oli haaveita ja toiveita tulevaisuuden suhteen, mutta niiden toteutumatta jääminen pelotti ja huolestutti. Yksi haastateltava toi ilmi, että hän toivoisi elämässään olevan jonkun hänen tukena. Hän kertoi sen tuovan yksinäisyyden tunnetta ja turvattomuutta.

Se ihmisten kova vaihtuvuus, se on aiheuttanut semmoisen, että tällä hetkellä tuntuu, ettei elämässä ole sellaista todellista läheistä. Semmoinen oikeasti läheinen ihminen. Ei semmoista ole.

Menneisyyden kokemuksista johtuva vaikeus luottaa asioihin ja ihmisiin loi osaltaan turvattomuutta, joka on jatkunut haastateltaville tähän päivään saakka. Elämässä on koko ajan läsnä pelko siitä, että asiat tulevat ennemmin tai myöhemmin menemään pieleen. Osa haastateltavista kertoi tämän olevan syy siihen, etteivät he edes halua tehdä mitään isoja suunnitelmia tulevaisuutta ajatellen. Epävakaat ihmissuhteet ovat tuoneet turvattomuutta sekä se, ettei tiedä keneen voi luottaa ja kertoa asioistaan.

Miten pystyy luottamaan siihen, että jos joku sanookin, että hei mä oon nyt sun apuna ja sä voit aina soittaa? Miksi mä enää uskoisin siihen, kun kaikki on rikkonut sen.

Turvattomuutta on tuonut kaikki se, jonka eteen joutuu taistelemaan. Myös ympärillä olevien ihmisten vaihtuvuus oli turvattomuutta aiheuttava tekijä. Tähän liittyen eräs haastateltavista kertoi, ettei hänellä ole ketään ihmistä, johon voisi turvautua. Omat vanhempansa hän koki itselleen vieraina. Tämän hän koki turvattomuutta aiheuttavana tekijänä.

Jos elämään olis jäänyt edes joku. Olis se sit ollu sosiaalityöntekijä tai joku. Omat vanhemmat nyt tietty on, mutta sit äidin johdosta oon ollu koko elämän sijoitettuna. Ei pysty jotenkin niinku luottaa et pysyis tiettyjä ihmisiä, keneltä vois pyytää apua. Sen takia mä oon ollut aina niin huono kertoo kenellekään, miltä musta tuntuu. Kun ei oo ollu semmosta kenen olis voinut luottaa tai näyttää niitä omia tunteita. Se on mun turvattomuuden tunteen pahin tunne.

Usealla oli kokemusta koulukiusaamisesta ja sen aiheuttamasta turvattomuudesta. Koulussa oli ilmennyt seksuaalista ahdistelua ja henkistä väkivaltaa. Sen seurauksena haastateltava kertoi esittäneensä aina ulospäin kovaa ja vahvaa. Piti näyttää muille, että kes-

tää tosi paljon ja alkuun oli ollut se olettamus myös itsellä. Luokkatovereiden hyväksyntää piti hakea kaikin mahdollisin keinoin. Turvattomuuden tunnetta toi muiden halveksunta ja uhkailu sekä naurunalaiseksi saattaminen. Lopulta koulukiusatuksi tuleminen johti itseinhon ja ahdistukseen. Sen seurauksena alkoi lintsautukset koulusta ja päihteiden käyttö.

Turvattomuutta toi lapsuudessa tietenkin se vanhempien päihteiden käyttö. Ja yläasteella esimerkiksi ympäristö, ei siellä pystynyt olemaan, siellä koulussa. Siellä oli kaikennäköistä, henkistä väkivaltaa, seksuaalista ahdistelua. Ja rupesin niitä huumeita sit käyttämään, päihteidenkäyttö ja sen mukana tulevat kaikki lieveilmiöt.

Kun hän on kuntoutuksen myötä alkanut käsitellä asioita aikuisena, on hänelle valjennut todelliset tunteet. Hän oli kuvitellut lapsuutensa olleen hyvää, johon vain päihteet sattuiivat tulemaan mukaan. Tosiasiassa lapsuudessa on ollut paljon syvää häpeää. Pienestä asti hän olisi halunnut olla joku muu ja päihteet olivat jossain vaiheessa ratkaisu kaikkiin ongelmiin.

Vasta nyt kun on noissa kuntoutuksissa työstänyt asioita, ne on auennut ihan eri tavalla. Jotenkin oon aina kuvitellut et mulla on ollut hyvä lapsuus ja sitten vaan tuli päihteet. Nyt oon alkanut oikeasti miettimään niitä tunteita, niin siellä on tosi syvää semmoista häpeää ja syyllisyyttä koko elämäältä. Oon ihan sieltä pienestä asti halunnut olla joku muu kuin minä ite.

Turvattomuutta aikuisiällä on tuonut hoitoon pääsemisen vaikeus ja hankaluus avun saannin suhteen. Kun on toivonut ja pyytänyt apua, eikä sitä ole meinannut saada, on se aiheuttanut huolta ja turvattomuutta. On ollut pelottavaa kokea olevansa yksin ja jäävänsä syrjään. Virkavallan suhtautuminen päihteidenkäyttäjään on tuonut turvattomuutta yhdelle haastateltavista. Toisaalta virkavallan läsnäolo on myös hänen kertomansa mukaan joskus luonut turvallisuuden tunnettakin, apua on tullut silloin kun sitä on tarvinnut ja soittanut.

Oon ollut 12v, kun oon alkanut juomaan alkoholia ja polttanut pilveä. Sen jälkeen tuli ekstaasi ja amfetamiini. Kun 15vuotiaana muutin pois himasta, tuli subutex. Ja nyt viime vuosina vielä heroiini ja aika laidasta laitaan on kyllä kaikki huumeet tullut kokeiltua.

Lapsuudessa turvattomuutta on tuonut läheisyyden puute. Moni kertoi kaivanneensa turvallista aikuista, joka olisi ollut tarvittaessa läsnä. Eräs haastateltava kertoi, että hänellä oli pienenä vaikeuksia nukahtaa iltaisin. Hän olisi kaivannut vierelleen aikuisen, joka olisi ollut läsnä. Haastateltavat olisivat myös kaivanneet lapsuudessaan enemmän yhdessä olemista ja tunne siitä, että joku on juuri sinua varten.

Mun oli vaikeaa mennä nukkumaan, tai nukahtaa iltaisin. Sitten jätettiin vaan ovi auki. No ei se kauheasti helpottanut, kun mun toive oli se, että joku olisi ollut siinä koko aika.

Yksi haastateltavista kertoi, että he tekivät perheenä asioita, mutta hän koki jääneensä läheisyydessä vähäisemmälle huomiolle, ollessaan sisaruksista vanhin. Myös toinen haastateltava totesi, että fyysinen läheisyys jäi käytännössä kokonaan lapsuudessa pois. Hän kertoi, että pitää tärkeänä halaamisia ja sitä, että jo ihan vauvana otettaisiin syliin. Nykypäivänä hän kertoo ahdistuvansa, kun joku haluaa halata ja hyväksyy sen ainoastaan seurustelukumppaniltaan.

Sellainen fyysinen läheisyys multa ainakin jäi ihan kokonaan käytännössä pois. Sanat ”rakastan sua” ei koskaan ole merkinnyt mitään. En tiedä tuleeko koskaan merkitsemäänkään.

Eräs haastateltavista kertoi kokevansa jopa tietynlaista teennäistä kaipuuta läheisyyteen. Hän kertoi, että ei lapsena saanut riittävästi kaipaamaansa läheisyyttä. Nyt hänellä on kova tarve jollekin läheiselle ihmiselle. Hänellä oli lapsena aikuisia elämässään läsnä, mutta varsinainen läheisyys jäi puuttumaan.

Lapsuudessa on ollut vaikeuksia kiintyä ja luottaa, koska lastenhoitajat ovat vaihtuneet ja vanhemmat ovat olleet kiireisiä töiden takia. Kotona on ollut turvatonta ja yksinäistä. Päiväkotiin on viety ensimmäisenä ja haettu viimeisenä, mikä on tuntunut lapsena pahalta. Tämä on vaikuttanut nykyhetkeen, koska haastateltava kokee epäonnistuneen kiintymyssuhteen vaikeuttaneen suhteiden luomista aikuisiällä.

Lapsuudessa oli koettu puutteita läheisyydessä myös, koska äiti ei ollut kyennyt huolehtimaan haastateltavan perustarpeista. Hän koki myös isän puuttumisen elämästään merkittävänä asiana. Isän sijaan oli lapsuudessa isähahmona äidin miesystävät, mutta he vaihtuivat melko usein eikä haastateltava kokenut heistä ketään isäkseen. Myöhemmin, aikuisiällä, haastateltava on saanut kuitenkin positiivisia kokemuksia kiintymisestä ja kertoi nykyään kiintyvänsä ehkä liikaakin ihmisiin. Positiivisena asiana hän koki sen, että kotona on aina saanut näyttää tunteet ja on myös tullut kuulluksi.

7.2 Hyvinvoinnin ulottuvuudet

Jokainen haastateltava koki hyvinvointia edistäväksi sen, että sai elää perusarkea. Suurin osa toi useammassa kohtaa esille sen, että päihteidenkäytön lopetus ja päivittäiset rutiinit ja vuorokausirytmii ovat edistäneet erittäin paljon hyvinvointia. Eräs haastateltava kertoi omaa hyvinvointia lisäävän arjen tasaisuuden. Myös työ ja mielekäs tekeminen vapaa-aikana toivat hänelle hyvinvointia.

Yksinkertainen arki ja työ nyt. Ja hommaa vapaa-aikana. Näkee vaikka kavereita. Hyvin semmosta tasasta arkea, ni silloinhan sitä voi hyvin.

Yksi tärkeä ja hyvinvointia edistävä tekijä oli ystävät. Haastateltava kertoi saavansa myös hyvää oloa siitä, kun saa itse olla avuksi ystävilleen. Hän piti tärkeänä saada auttaa muita ja kertoi sen varmaan johtuvan siitä, ettei koe itse saaneensa riittävästi apua. Hänelle ystävien kanssa vietetty yhdessäolo vaikutti hyvinvointia lisäävästi, mutta hän kertoi viettävänsä mielellään myös yksin vapaa-aikaansa.

Oon aina viettänyt aikaa kavereitten kanssa. Ja sitten vastapainoksi tykkään tosi paljon olla itsekseni ja kattoo vaikka jotain netflixiiä tai ottaa ihan rennosti.

Myös perhe ja lähipiiri koettiin hyvinvointia edistäväksi asiaksi. Perheen tuen avulla ei koe olevansa yksin, vaikka asuisi yksin. Yksi haastateltavista koki vasta nyt perheensä tärkeäksi, koska oli saanut välit kuntoon heidän kanssaan muutettuaan pois kotoa. Aikuisiällä hän on myös pystynyt keskustelemaan vanhempien kanssa niistä asioista, jotka ovat vaikuttaneet elämän kulkuun. Tämä on lisännyt hyvinvointia, kun asioista on pystytty keskustelemaan avoimesti ja rakentavasti.

Elämään tuo hyvinvointia sellainen tasanen arki, ettei tuu hirveesti mitään muuttujia. Kun niihin on vähän vaikea reagoida ja kaikki muutokset tuo stressiä. Ja se lisää hyvinvointia, kun on nyt porukoitten kanssa välit parantunut. Pystyy keskustella, niitä asioita, mitkä ennen on stressannut paljon ja saa vähän vastauksia. Pystyy selittämään, miksi nykyään menee, niinku menee.

Hyvinvointiin on vaikuttanut hoitokontakti aikuispsykiatrille ja käyminen terapiassa. Terveysten ylläpitäminen on lisännyt hyvinvointia ja siihen saatu tuki koettiin tärkeänä. Muita hyvinvointia lisääviä asioita oli perheen lisäksi urheilu ja liikunta. Hyvinvointia lisäsi erityisesti suhde läheisiin ja sisaruksiin. Haastateltava koki positiivisena ja hyvinvointia tukevana asiana sisarusuhteen vahvistumisen ja eräänlaisen suhteen uudelleen löytämisen. Haastateltava iloitsi siitä, että läheiset ovat edelleen hänen elämässään mukana, vaikka hän on kokemansa mukaan pitänyt heitä itsestäänselvyyksinä.

Tää vuorokausirytmii on ihan uutta ja tasainen arkirutiini turvaa jotenkin. Ja perhe tietenkin, oon tosi hyvissä väleissä perheen kanssa. Urheilu ja uudet ystävät ja vertaistuki. Semmoisista asioista ja hyvinkin pienistä asioista arjessa koostuu se mun hyvinvointi.

Parisuhde on ollut tärkeä ja positiivisesti hyvinvointiin vaikuttanut tekijä. Parisuhde on edessään opettanut luottamusta ja ymmärrystä siihen, että toinen pysyy vierellä eikä lähde pois vaikka se onkin ajoittain vaikeaa. Tämä on ollut haastateltavan kokemuksen mukaan voimaannuttavaa, uskaltaa hiljalleen luottaa toiseen ihmiseen.

Yksi haastateltavista kertoi käyvänsä puhumassa muille nuorille kokemistaan asioista ja toivoi, että se ehkäisisi muiden nuorten joutumista väärille poluille. Omista kokemuksista kertominen lisäsi hänen hyvinvointiaan, kun kokee, että voi auttaa muita. Eräs haastateltava pohti, että niin sanotut perusasiat lisäävät hänen hyvinvointiaan, se että ulkona on esim. hyvä keli ja asiat hoituvat. Hän ei kokenut tarvitsevansa hyvinvoinnin lisäämiseksi mitään erityistä, kunhan perusasiat ovat kunnossa.

Yhtenä hyvinvoinnin osatekijänä oli luottamus. Haastateltavilla oli kokemusta siitä, miten luottamuksen menetys on vaikuttanut turvallisuuden tunteeseen ja hyvinvointiin heikentävästi. Se oli vaikuttanut tulevaisuuteen luottamiseen, omaan menestykseen ja onnistumiseen. Haastateltavat kertoivat epäonnistumisen pelon olevan jatkuvasti läsnä. Useampi haastateltava oli kokenut jo koulussa menettäneensä luottamuksen koulukuraattoriin haikiessaan heiltä apua.

Se tuntui lähinnä, että se vaan nauroi niille mun jutuille, kun mä kerroin millaista himassa oli. Kerroin millainen sirkus siellä oli koko ajan meneillään ja sitten mä kerroin siitä mun oireilusta tai no mitä nyt sen ikäinen pystyy kertomaan. Mutta että ottaa niin kuin sydämestä, niin se ei vaan jotenkin ottanut sitä tosissaan. Sitten porukat sano, et ei ole mitään hätää kotona, että kaikki on hyvin, ni se usko niitä. Se ei hoitanut sitä hommaa niinku yhtään ammatillisesti.

Myös muihin ammattiauttajiin oli osalla mennyt luottamus, kuten psykologeihin. Se on osaltaan voinut heidän mielestään vaikuttaa siihen, että elämä on lähtenyt tuon jälkeen huonompaan suuntaan. Myös sosiaalityöntekijöiden jatkuva vaihtuvuus ja uudet ihmiset ovat tuoneet turvattomuutta.

En oo ikinä kokenut saavani varsinaisesti mitään apua terapeutilta. Psykologeilta en myöskään oo oikeasti kokenut saavani apua. Vain se verstaistuki on mua auttanut.

Osa haastateltavista oli kokenut ammattiauttajille puhumisen vaikeaksi nimenomaan luottamuspuolan takia. Heillä oli taustallaan kokemus siitä, että ammattilaiset eivät ole vastaanneet heidän avunpyyntönsä. Haastateltavat eivät kokeneet ammattiapua kuitenkaan tarpeettomana. He kertoivat, että on tärkeää saada apua oikealla hetkellä, eli silloin, kun nuori itse kokee olevansa valmis apua vastaanottamaan.

Yksi haastateltavista kertoi, että ei pysty olemaan ylpeä omista saavutuksistaan. Hän uskoo, että kuitenkin kaikki lopulta epäonnistuu. Perusluottamus elämään on horjunut. Aina on taka-alalla se tunne, että voi tulla vaikka henkinen romahdus. Eräs haastateltava kertoi, että asuessaan lastenkodissa hänestä tuli teini-ikäisenä katkera ja valikoiva. Lastenkodissa ihmiset vaihtuivat jatkuvasti ja hän ajatteli työntekijöiden olevan vain töissä siellä.

Vaikka työntekijät kertoivat välittävänsä hänestä, se ei tuntunut miltään. Hän ajatteli aina, että he ovat siellä vain, jotta saavat rahaa.

Mulla on mennyt luottamus siihen, ketkä ihmiset pysyvät elämässä, kehen voi luottaa ja turvautua. Niin paljon ihmisiä lähtenyt ja siirtynyt paikasta toiseen ja aina joutunut taas tutustuu uusiin ihmisiin.

Haastateltavien puheissa korostui se, että on vaikeaa luottaa koko ajan uusiin ihmisiin, kuten sosiaalityöntekijöihin, heidän jatkuvan vaihtuvuutensa vuoksi. Yksi haastateltavista kertoi, että hänellä on ollut aina lastensuojelun asiakkuus ja koko aikana on ollut korkeintaan puoli vuotta sama sosiaalityöntekijä. Hän olisi toivonut, että sosiaalityöntekijä olisi seurannut hänen arkeaan enemmän.

Mun mielestä suurin haitta on ollu se, kun vaihtuu kaikki koko ajan, sossut vaihtuu koko ajan. Koko tänä aikana, kun mä oon ollu lastensuojelun asiakas, niin siellä ei oo varmaan ollu edes puolta vuotta sama sossu. Koko ajan vaihtuu ja tulee uusia ihmisiä. Kyllähän ne voi papereista lukee mitä niihin on kirjoitettu musta ja miten mulla on mennyt, mutta ei se oo sama asia kuin se että seuraisi sitä arkea vähän paremmin.

Haastateltavista kenelläkään ei ollut ydinperhettä heidän ollessa lastensuojelun asiakkaina. Suurimmalla osalla sijoituksen syynä olivat vanhempien päihteiden käyttö tai mielenterveysongelmat. Yksi haastateltava kertoi itse toivoneensa sijoitusta, koska koki psyykkisen hyvinvointinsa niin huonoksi, että se vahingoitti muita perheenjäseniä.

Mä olin psyykkisesti niin epävakaa, kun olin kotona. Vanhemmilla oli hirveen turvaton olo, jos mä en puoleen tuntiin vastannut puhelimeen. Silloin joku sukulainen lähti kattoo, et oonks mä ees hengissä.

Eräs haastateltavista kertoi, että elämänhallintaa joutui harjoittelemaan jo hyvin pienenä, kun kotona oli vaikeita tilanteita. Hän kertoi usein peittäneensä omat tunteensa ja ongelmansa, jotta vanhemmat eivät olisi kuormittuneet enempää.

Leimautumisen koettiin lisäävän turvattomuutta. Haastateltava koki, että nuorelle voi tulla lisäpainetta hakeutuessaan mielenterveyspalveluiden pariin, koska hän saattaa itsekin pohtia erilaisuuttaan ja avun tarvettaan. Nuori voi pelätä leimautumista ja erilaisuutta. Haastateltavan mielestä mielenterveyspalveluita tulisi markkinoida enemmän osana perusterveydenhuoltoa. Suhtautumista ja asenteita mielenterveys palveluihin ja hoitoihin tulisi muuttaa. Moni haastateltavan ystävä on antanut ongelmansa mennä liian pitkälle, koska on pelännyt hakeutua hoitoon leimautumisen vuoksi. Kaikki jakoivat saman mielipiteen leimautumisesta ja sen vaikutuksesta nykyhetkeen ja tulevaisuuteen.

Tietää aina, että niillä on ennakkotiedot musta paperilla. Ne tekevät päätöksen, mitä mieltä ne on musta, ennen kuin ovat edes nähneet mua.

Yksi haastateltava kertoi saaneensa päihteidenkäytön takia tuomion huumausainerikoksesta ja tämän vuoksi hän ei ole useammasta pyrkimyksestään huolimatta päässyt vielä armeijaan. Vastaavanlaisista kokemuksista kertoi toinenkin haastateltava, kun taustalla on rikosrekisterimerkintä, hän koki olevansa tietyllä tapaa leimattu aina.

Kun on tullut perseiltyä, ja on se rekisteri, ni miten ikinä pääsen sinne, minne haluisin? Kun ei sitä tullut aina mietittyä et miten ne seuraukset voi vaikuttaa tulevaisuudessa ja nyt kun ne sitten on vähän konkretisoitunut jo, ni vähän alkaa miettii et mitäs tässä nyt tehdään. Se on niin ikävä, kun tulee ne H-merkinnät ni sä oot siinä kohtaa valtion silmissä narkkari ja ei sua oteta mihinkään. Se tulevaisuus on varmaan se suurin pelko.

Myös päihdeongelmasta kärsineen haastateltavan kokemus leimautumisesta oli vahva. Hän kertoi, että kaikki suhtautuu edelleen häneen ongelmakäyttäjänä, vaikka on ollut n. puoli vuotta päihteetön. Osaltaan tähän voi haastateltavan mielestä vaikuttaa se, että hän on aloittanut päihteiden käytön todella nuorena ja ollut siis addiktoitunut melkein puolet elämästään. Hän ei koe saaneensa juurikaan mitään myötätuntoa esim. sairaanhoidossa.

Totta kai ne ovat vähän kyllästyneitä siihen, että joka päivä joutuu käydä jossain piriluukussa pelastamassa henkiä, mutta kuitenkin siinä on kyse ihmisen hengestä. Mun kokemus on sen myötä mitä kohtelua mä olen saanut, että olen niille vaan päihdeongelmainen nyt ja aina. En usko, että se tulee muuttumaan.

Paikkakunnalla koettiin olevan merkitystä leimautumisen kannalta. Mitä pienemmällä paikkakunnalla henkilö asuu, sitä helpommin hänet leimataan, kun ihmiset tuntevat toisensa. Tämän myötä sosiaalisen kanssakäymisen koettiin hankaloituvan. Haastateltavat kokivat, että leimasta ei pääse eroon ja uusien ihmissuhteiden solmiminen on haasteellista muiden ennakoajatusten takia. Leimautumisen pelko on aiheuttanut valehtelua tai ainakin oman taustansa peittelyä. Oman elämänhistorian totuudenmukaisessa kertomisessa on pelottanut muiden hyväksymättömyys ja ymmärtämättömyys, pelko torjutuksi tai hyljeksityksi tulemisesta.

7.3 Nuoren kohtaaminen

Haastateltavalla oli kokemus avun hakemisesta ja puheeksi ottamisesta oma-aloitteisesti. Hän kertoi hakeneensa apua Sihdistä vanhempiensa kanssa, mutta oli jäänyt sitä vaille. Apua hän sai vasta vuotta myöhemmin itsemurhayrityksen jälkeen. Avun pyytäminen koettiin myös vaikeana ja kynnyks siihen on todella korkea. Haastateltava kertoi lastenkodissa toisen saman ikäisen nuoren käyneen terapeutilla ja siitä puhuttiin ihan avoimesti. Itselle avun pyytäminen oli kuitenkin vaikeaa.

Kyllähän se on niin älyttömän iso ja vaikea kynnyks. Sitä mieltä, että onko mulla syytä oikeastaan haluta terapeutille tai siis oli korkea kynnyks sanoa, että minäkin haluan.

Haastateltavat nostivat esiin asioista puhumisen riittävän ajoissa, viimeistään yläasteen terveystiedon tunneilla. He toivat myös esiin kokemusasiantuntijuuden ja sen, että nuorille voisi olla tehokkainta kuulla asioista muilta turvattomuutta kokeneilta nuorilta. Nuori ei välttämättä tiedä mitä kaikkea apua on tarjolla tai mistä sitä voisi lähteä hakemaan. Koh- taamisessa korostettiin ihmisyyden arvostamista ja sitä, että kohdataan nuori samanarvoi- sena. Haastateltava kertoi oman kokemuksensa mukaan olevan paljon helpompi kertoa asioistaan, kun tuntee olevansa arvostettu ja hänet kohdataan ihmisenä eikä ongelmana joka hänellä mahdollisesti on.

Lähtötilanne vaikuttaa. Mä oon ainakin kokenut tosi paljon sellaista, että viranomainen on tuolla ja mä tässä. Eli kohdattaisiin se ihminen ihmise- nä ja ollaan samanarvoisia. Kyllähän sitä on paljon helpompi kertoa sil- loin asioistaan, kun tuntee olevansa samanarvoinen, eikä niin, että toi- nen on yläpuolella.

Haastateltavien mukaan keskustelussa eriarvoisuuden havaitsee joskus jo siitä, kuinka kysymykset esitetään. Yksi haastateltava sanoi, että sääliminen on hänen kokemuksen mukaan asettanut myös eri asemaan ja tähän ajatukseen yhtyi myös muut haastateltavat. Liiallinen niin sanottu pään silittely koettiin alentavana. Auktoriteetin ilmeneminen esimer- kiksi nimikyltin avulla koettiin negatiivisena.

Tarkensimme kysymystä nimenomaan turvakodilla tehtävään asiakastyöhön ja nuoren kohtaamiseen. Tähänkin haastateltavat ehdottivat vertaistukea ratkaisuksi, mikäli nuori ei halua puhua turvattomuuden kokemuksistaan aikuisen kanssa. Haastateltavien mukaan paras vaihtoehto olisi, kun vastaavia asioita kokenut ja saman ikäinen ihminen keskusteli- si asioista nuoren kanssa. Eräs haastateltava koki, että hänen kohdallaan toimii parhaiten kaavamainen lähestymistapa, eli kysytään paperista ja vastataan. Kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että asioista tulee puhua suoraan ja niiden oikeilla nimillä. Asioiden kiertely, kaunis- telu ja kaartelu koettiin huonona asiana. Yksi haastateltava totesi, että lapsesta asti opete- taan olemaan rehellinen. Jos olisi aina kertonut itsekin suoraan asiat, voisi nyt olla elä- mässä helpompaa. Haastateltavat kertoivat toisinaan kaivanneensa myös selkeästi jämä- kämpää otetta aikuisilta. Yksi sanoi kohtaamiensa aikuisten olleen joskus liiankin jous- ta- via.

Asiat pitäisi aina puhua omalla nimellään. Ihminen on sellainen, että osaa kyllä sanoa suoraan ja rehellisesti, kun kysytään suoraan ja rehel- lisesti.

Haastateltava toi esiin sen, ettei ollut lapsena tietoinen omasta vaikutusmahdollisuudestaan. Hän ei tiennyt, että olisi voinut vaikuttaa asioihin sosiaalitoimen kanssa käydyissä palavereissa tai ollessaan laitoksessa sijoitettuna. Lapsena ei oltu juuri koskaan kysytty mitään omiin asioihin liittyen. Haastateltava koki tämän olleen yksi vaikuttava tekijä siihen, että hänen asiansa menivät lopulta niin pahasti pieleen. Hän oli itse alle kouluikäinen, jolloin ei ollut valmiuksia kysyä asioista, vaan teki, kuten käskettiin. Haastateltava totesi kaikkein eniten harmittaneen oma osattomuus itseä koskeviin asioihin. Perhekodissa hän koki olevansa tietyllä tavalla vieraanvarainen, eikä kukaan ikinä kannustanut näyttämään tunteita tai olemaan oma itsensä. Näistä asioista johtuen, kyseinen haastateltava kokee katkeruutta lapsuudestaan. Sisimmässä on edelleen pelko oman identiteetin näyttämistä kenellekään.

Mä olin tosi kiltti lapsi ja nuori. Mä en koskaan osannut ilmaista mun tunteita, tai sanonut koskaan mitä tunnen. Mä olin jotenkin niin vieraanvarainen, kun ne ihmiset olivat vieraita. Mä en osannut olla yhtään oma itseni. Ja sen takia oonkin katkera koko lapsuudesta, koska ehkä se pelottavin tulevaisuuden haave tai miete on, että uskallanko mä koskaan olla kenellekään oma itseni.

Toinen haastateltava kertoi omasta osallisuuden kokemuksestaan. Häneltä oli kyllä kysyty mielipidettä, mutta tilanne oli hänen kokemuksensa mukaan varsin kielteinen ja asetettu siten, että vastaus tiedettiin jo etukäteen. Kyseinen tilanne oli tapahtunut sijaiskodissa, jossa haastateltavalla oli ollut turvallinen ja viihtyisä olo. Hän ei olisi halunnut palata kotiin, jossa oli turvatonta, mutta kuulemisessa oli sosiaalityöntekijän lisäksi läsnä äiti ja isä. Haastateltava oli tuolloin 12-vuotias, kun hänelle kerrottiin vanhempien edessä, että on suunniteltu hänen ja sisarusten palaamista kotiin. Lopuksi oli kysytty haastateltavan mielipidettä asiaan ja halua muuttaa takaisin kotiin. Hän jatkoi, että vaatii paljon silmää työntekijältä, jotta osallisuus ja lapsen äänen kuuleminen toteutuu aidosti.

Kohtaamisissa kaivattiin myös luonnollisuutta ja lhanteellista olisi, jos nuoren kanssa voisi mennä vaikka ulos tai tekemään jotain ja siinä ohessa keskustella asioista. Toimistolla tapaamisen hän kertoi usein kokeneen ahdistavaksi ja jäykäksi tilanteeksi.

7.4 Hyvinvoinnin edistäminen

Keskustelimme haastattelun loppupuolella nuorten nykytilanteesta Suomessa ja minkälaisiin asioihin haastateltavat toivoisi muutosta. Haastateltava toi esiin maksusitoumukset. Hän kertoi, että tänä päivänä maksusitoumuksia myönnetään nuorille vain 1-1,5 kuukaudeksi kun aiemmin maksusitoumuksen pituudet saattoivat olla jopa vuoden mittaisia. Kysyimme maksusitoumuksen lyhenemisen vaikutusta ja merkitystä. Haastateltava sanoi,

että ongelmat näkyvät konkreettisesti esimerkiksi hoitoon pääsemisen vaikeutena. Hän koki, että jos itsellä tai läheisillä ei ole riittävästi rahaa, voi hoitoon pääsy siitä syystä estyä.

Kun nuorelle tulee se halu, niin siihen täytyy puuttua heti. Ei esimerkiksi niin, että ohjataan kolmen kuukauden ajan, kerran viikossa kertomaan, että miten menee. Katsotaan sitten sen jälkeen, että pääsetkö hoitoon. Kun se ei ole enää mikään vitsi, että lähtee henki sen kolmen kuukauden aikana, kun pitäisi päästä hoitoon.

Haastateltava pohti jonkinlaisen tehokkaan kontrollijakson toteuttamista, mutta sanoi senkin olevan haasteellista käytännön kannalta, koska usein nuorilla on koulua tai opiskelua. Hän lisäsi myös, että ymmärtää tämän kaiken olevan myös kustannuskysymys. Osastohoidot ja intensiivisempi hoitojakso maksaa yksittäisiä käyntejä enemmän. Kuitenkin tämän sanottuaan, haastateltava lisäsi, ettei yhteiskunnalle tule halvaksi myöskään hänen hoidon pitkittyminen ja oireilu.

Sitä tässä oon miettinyt, että sitten kun mä sekoilen tuolla menemään, kun en pääse hoitoon, niin sehän tulee paljon kalliimmaksi yhteiskunnalle. Mä tulen lopulta monen muun portaan kautta samaan penkkiin jauhamaan samat paskat uusiksi. Ei siinä ole mitään järkeä, mutta eipä se näytä hirveästi kiinnostavan.

Haastattelussa nousi esiin matalamman kynnyksen avunsaannin. Haastateltava koki, ettei ollut saanut apua heti pyytäessään vaan vasta silloin kun ongelmat olivat jo syventyneet ja vaikeutuneet. Tämän seurauksena myös toipuminen on vienyt monta vuotta. Puhutaan lumipalloepektistä, joka haastateltavan mukaan tarkoitti hänen kohdallaan sitä, ettei ongelma alkuun ollut kovin iso ja sen hoitaminen olisi alkujaan voinut olla huomattavasti helpompaa. Hän kertoi, että joutuessaan käsittelemään asioita yksin, on ongelmista muodostunut lopulta niin vaikeasti hallittavia että on vaan ollut helpompi luovuttaa.

Koulukiusaamisen suhteen kaivattiin konkreettisia toimia turvattomuuden ehkäisemiseksi ja kiusaamisen vähentämiseksi. Koulussa oli asioihin puututtu kysymällä kiusaajilta asiaa ja tiedusteltu, että miksi yhtä ei oteta mukaan. Asia oli kuitenkin jäänyt siihen, kun kiusaajat olivat väittäneet pyytäneensä mukaan tai kiusatun valehtelevan. Kiusaajia oli ollut useampi, jolloin yhden sana heitä vastaan ei ollut kokemuksen mukaan merkinnyt mitään. Epäreilu kohtelu on aiheuttanut turvattomuutta ja epäoikeudenmukaisuuden tunnetta, josta on jäänyt ahdistusta.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada vastauksia nuorten kokemaan turvattomuuteen ja sen vaikutuksesta hyvinvointiin. Eli mitkä asiat aiheuttavat nuorille turvattomuutta ja kuinka turvattomuuden kokemukset korreloivat hyvinvoinnin kanssa? Lisäksi halusimme saada vastauksia kohtaamisesta ja sen onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä. Seuraavassa esitämme keskeisimmät johtopäätökset.

Elin- ja asuinympäristön koettiin aiheuttavan turvattomuutta. Elinympäristön turvattomuus muodostui objektiivisista tekijöistä, kuten asuinalueesta ja siellä ilmenevästä häiriökäyttäytymisestä, kuten päihteidenkäytöstä. Lapsena turvattomuutta elinympäristössä oli haastateltaville aiheuttanut koulussa esiintynyt kiusaaminen. Kiusaaminen oli puolestaan heikentänyt hyvinvointia merkittävästi, aiheuttaen pahimmillaan mielenterveys- ja päihdeongelmia. Koti koettiin merkittävänä tekijänä turvallisuuden kannalta. Koti lisäsi haastateltavien turvallisuuden tunnetta ja vähensi turvattomuutta. Kodin tulee olla paikka, jossa olonsa tuntee turvalliseksi. Näillä asioilla on myös selkeä yhteys hyvinvointiin. Koti, eli suoja, on jokaisen ihmisen perustarve ja hyvinvoinnin edellytys.

Elinympäristöön liittyvillä läheisillä oli myös suuri merkityksensä turvattomuuden ja turvallisuuden kokemiseen. Haastateltavat kertoivat vanhempien tai muun turvallisen aikuisen läsnäolon lisäävän turvallisuuden kokemuksia. Vastakohtana luotettavan aikuisen puuttaminen lisäsi turvattomuutta. Vanhempien aiheuttaman turvattomuuden taustalla oli usean haastateltavan kohdalla mielenterveys- tai päihdeongelmat. Haastateltavat kokivat erittäin tärkeäksi hyvinvoinnin osatekijäksi elinympäristöönsä kuuluvat ystävät ja vertaistuen. Usean haastateltavan nykyiset ystävyys-suhteet olivat muodostuneet vertaistuen kautta. Yhdellä haastateltavalla oli edelleen hyvä ystävä lapsuudesta asti. Hän koki sen merkittäväksi ja hyvinvointia edistäväksi asiaksi sekä turvallisuutta lisääväksi asiaksi elämässään.

Tähti (2017) haastatteli tutkimukseensa viittä 23-39-vuotiaita aikuista, joilla oli kokemus lastensuojelun asiakkuudesta sekä kodin ulkopuolelle sijoittamisesta. Tähten haastateltavien nuorten mukaan heidän lapsuuden hyvinvointiaan heikensi elinympäristöjen turvattomat olot, jotka aiheutuivat lähiverkoston päihteiden käytöstä ja mielenterveysongelmista ja siitä seuranneesta huonovointisuudesta. Kodin turvattomuutta aiheutti Tähten haastateltavien mukaan aikuisen läsnäolon puute, epävakaa perheolot ja yksinäisyyden tunne. (Tähti 2017, 34-35.) Myös Palomäki (2011) on tehnyt kvalitatiivisen tutkimuksen, jossa tutkittiin, millaisista osa-alueista lasten hyvinvointi heidän oman kokemuksensa mukaan koostuu. Palomäen tutkimuksessa suurin turvallisuutta ja turvattomuutta selittävä tekijä liittyi kotiin ja perheeseen. Tutkimuksessa ilmeni, että kodin olemassaolo ja perheenjäsenen läsnäolo koettiin tutkittavien oman elämän kannalta merkitykselliseksi asiaksi. Palo-

mäen tutkimuksessa vanhempien rooli turvallisuuden rakentumisessa oli merkittävä. Vanhemmilta saatu tuki koettiin tärkeäksi tutkimuksen mukaan. Turvallinen koti ja ympäristö koettiin merkitykselliseksi, sillä niiden todettiin kantavan pitkälle elämässä. Myös kotona vanhempien psyykkinen hyvinvointi vaikutti nuoren turvallisuuden tunteeseen. Palomäen keräämässä aineistossa nousi esiin ystävyys-suhteiden merkitys hyvinvoinnin kokemiseen. Samaisessa tutkimuksessa nousi esiin myös kavereiden luotettavuuden tärkeys. (Palomäki 2011, 75-76.)

Luottamus nousi haastattelussa esiin yhtenä merkittävänä asiana. Luottamuksen puute näkyi henkilökohtaisissa ihmissuhteissa ja perusluottamuksen puutteena ja se aiheutti nuorille turvattomuutta elämän eri osa-alueilla. Nuorilla oli vaikeuksia luottaa itseensä ja etenkin tulevaisuuteensa. Luottamus ammattiauttajiin oli osalla horjunut jo koulu-aikoina, joten luottamuksen luominen on vienyt aikaa. Kerran saatu luottamus on kuitenkin ollut merkityksellinen ja osalla haastateltavista suhde esimerkiksi terapeuttiin oli säilynyt vielä terapian päätyttyä. Ammattiapuun liittyen ilmeni myös se, että nuoret eivät olleet kokeneet saaneensa apua ammattiauttajilta oikea-aikaisesti, heidän asiaansa ei otettu tosissaan tai siitä ei oltu kiinnostuneita. Luottamuksen puute oli osalla haastateltavista heijastunut myös parisuhteeseen ja näkyi vaikeutena kokea läheisyyttä seurustelukumppanin kanssa. Merkittävää oli kuitenkin luottamuksen uudelleen rakentuminen hyvinvoinnin edistäjänä.

Luottamuksen puuttumisella on haastattelun perusteella moninaisia vaikutuksia hyvinvointiin. Nuorella on oltava uskoa omaan kykyihin ja mahdollisuuksiin voidakseen luottaa tulevaisuuteen. Luottamuksen puute voi haastattelutuloksien perusteella estää omista asioista kertomisen ja avun pyytämisen. Ympärillä olevien ihmisten vaihtuminen on voinut heikentää hyvinvointia. Myös ystävyys-suhteet perustuivat haastateltavien mielestä ennen kaikkea luottamukseen. Haastateltavilla oli vaikeuksia luottaa muihin ihmisiin ja elämään. Usein syynä oli se, että ihmissuhteissa on ollut huomattavasti vaihtuvuutta. Toisaalta vaikeuksia ja haastetta koettiin myös siinä, että omaa tarinaa joutui kertomaan aina uudelleen uudelle ihmiselle, kuten sosiaalityöntekijälle. Haastattelun perusteella voidaan todeta, että luottamus elämään, itseän ja ympäröivään maailmaan on ratkaisevaa hyvinvoinnin kannalta.

Sutela (2017) on tehnyt luottamukseen liittyvän tutkimuksen, jonka osana käsiteltiin ammattiavun vaikutusta hyvinvointiin ja selviytymiseen. Sutelan tutkimukseen osallistui nuoria täysi-ikäisiä, joilla oli ollut elämässään henkilökohtainen kokemus lastensuojelusta. Tutkimuksessa kaksi haastateltavaa oli kokenut elämässä selviytymistä edistäväksi asiaksi sen, että heillä oli ollut luottamuksellinen kontakti joko psykoterapiaan tai psykologian. (Sutela 2017, 33.) Myös Tikkasen (2012) väitöskirjassa on todettu, että luottamuksella on

yhteys toivoon ja elämänmyönteisyyteen. Luottamus kannattelee ja vie nuorta elämässä eteenpäin, se kannustaa ja auttaa haaveiden sekä tavoitteiden saavuttamisessa. Tutkimustuloksen mukaan toivon vahvistamisen ja ylläpitämisen kannalta on kuitenkin tärkeää, että nuorilla on perusluottamus olemassa. Nuorten tulee voida luottaa toivon olemassa oloon ja muiden ihmisten on kunnioittavan sitä. Nuorten luottamusta voidaan vahvistaa. (Tikkanen. 2012, 5.)

Haastattelussa nousi esiin osallisuuden vaikutus koettuun turvattomuuteen. Haastateltavilla oli kokemuksia osattomuudesta varhaislapsuudessa, eikä heidän mielipidettään oltu kuunneltu tai kysytty henkilökohtaisissa asioissa. Tämä on aiheuttanut nuorille turvattomuutta, mutta vaikuttanut myös hyvinvointia heikentävästi vielä aikuisiälläkin osattomuudesta koetun katkeruuden ja mielihahan vuoksi. Haastateltavilla oli kokemusta myös näennäisestä osallisuudesta, jossa mielipidettä oli kysytty ilman todellista vaikutusmahdollisuutta. Tällöin osallisuus ei ole tosiasiaa toteutunut.

Haastateltavat olivat kokeneet osattomuutta myös terveydenhuollossa hakeutuessaan hoitoon, mutta jääneensä ilman apua. Tämä oli aiheuttanut haastateltavissa turvattomuutta ja pelkoa yksin jäämisestä. Haastateltavat olisivat kaivanneet myös sosiaalityöntekijöiltä runsaampaa yhteydenpitoa ja sen tuomaa osallisuudentunnetta. Haastateltavat kokivat, että heiltä ei ole kysytty riittävän usein omaa mielipidettä tilanteista, vaan asiat on luettu papereista. Osallisuuteen kuuluun nuoren tulisi olla tietoinen mahdollisuudestaan vaikuttaa omiin asioihinsa. Haastateltavat kertoivat kuitenkin saaneensa vasta myöhemmin tietää, että heillä olisi ollut oikeus ilmaista toiveensa ja ajatuksensa.

Liehu (2013) tutkimuksessa tarkasteltiin asiakkaiden osallisuuden kokemuksia järjestöihin ja yhteisöihin. Tutkimustuloksen mukaan osallisuus järjestöön tai johonkin yhteisöön tuottaa yksilölle voimaantumista. Yhteisöön kuulumisessa haastateltavien vastauksissa korostui sen tärkeys, että heillä oli sellainen vaikutusmahdollisuus osallistua ja osallisuuteen ryhmässä kuin he itse halusivat. Yhteisössä koettiin tutkimustulosten mukaan olo turvalliseksi ja hyväksytyksi. Tutkimustuloksista nousi asiakkaiden toive siitä, että ammattilaiset kohtaisivat heidät dialogisesti ja osoittaisivat kunnioitusta heitä kohtaan katsomalla heitä edes silmiin jutellessaan heidän kanssaan. (Liehu 2013, 40-42.)

Vahvasti turvattomuutta aiheuttaneena tekijänä ilmeni haastattelussa läheisyyden puute. Haastateltavat kokivat, ettei heidän lapsuudessa ole ollut tavanomaista lapsen ja vanhemman välistä hellyyden osoitusta, syliin ottamista ja siten fyysisen turvan luomista. Osa koki tämän osaltaan vaikuttaneen myös varhaiseen kiintymyssuhteeseen ja vuorovaikutukseen vanhemman kanssa. Lapsuudesta oli puuttunut läheinen ihminen, johon turvautua. Haastateltavat toivat ilmi, että olisivat toivoneet jonkun olevan tarvittaessa saatavilla,

lähellä. Läheisyyden puute lapsuudessa oli aiheuttanut aikuisiällä yhdelle haastateltavalle kovaa kaipuuta jonkun läheisen ihmisen löytämiseen. Hän kaipasi aidosti läheistä ihmistä, jonka kanssa voisi jakaa enemmän kuin arkipäiväiset asiat. Läheisyyden puute oli vaikuttanut myös hyvinvointia heikentävästi nykyhetkeen. Haastateltavat kertoivat siitä aiheutuneen vaikeuksia ihmissuhteissa, koska he eivät osaa, tai koe halua, läheisyyteen. Parisuhteessa on joutunut totuttelemaan seurustelukumppanin läheisyyteen, mutta muiden ihmisten läheisyyttä voi olla edelleen vaikeaa hyväksyä. Haastattelussa ilmeni läheisyyden tarkoittavan nuorelle muutakin kuin fyysistä kontaktia. Läheisyys merkitsee myös henkistä tunnesidettä lapsen ja vanhemman välillä ja tunteen sanoittamista, kuten lausetta ”rakastan sinua”. Saatujen vastausten perusteella voimme todeta läheisyyden vaikuttavan myös nuoren itsetuntoon ja kykyyn luoda merkityksellisiä ihmissuhteita. On tärkeää tuntee olevansa jollekin toiselle tärkeä ja läheinen, arvostettu.

Morris on monien havaintotutkimustensa pohjalta tullut johtopäätökseen, että ihmisellä oleva luontainen hellyyden tarve ei katoa iän myötä, vaan se muotoutuu peitellymmäksi. Lapsena läheisyyttä saattoi korvata lelut ja mm. tutti. Aikuinen taasen saattaa hakea läheisyydentunnetta esimerkiksi hierojalta tai jopa tupakasta. (Morris 1988, Koposen 2009, 9 mukaan.) Myös Tähdén (2017) haastatteluissa ilmeni, että kodissa olleiden perustarpeiden tyydyttämättä jääminen vaikutti kodin ulkopuolelle sijoitukseen ja aiheuttaneen lapsille turvattomuutta sekä heikentänyt hyvinvointia. Perheissä oli ollut ylisukupolvisuutta päihiteidenkäytössä sekä hoidon laiminlyöntiä, kuten läheisyyden ja läsnäolon puutetta, jotka toivat turvattomuutta. Haastatteluissa ilmeni myös, että he olivat saaneet sijoituksen jälkeen positiivisia kokemuksia sijaishuoltopaikasta, jossa korostui pysyvyys kodin lämpö, huolenpito, rakkaus, hellyyden osoittaminen ja yhdessä tekeminen. (Tähti 2017, 22-47.)

Viimeisenä asiana johtopäätöksistä nousee esiin leimautuminen, joka koettiin turvattomuutta aiheuttaneena tekijänä jokaisen haastateltavan kohdalla. Haastateltavista jokainen oli jossain vaiheessa elämäänsä törmännyt häpeään ja leimautumiseen. Heillä oli koke-musta leimautumisesta niin ammattilaisten taholta kuin yksityiselämässäänkin. Leimautuminen oli konkreettisimmillaan ilmennyt hoitoon pääsyn vaikeutena. Haastateltavat olivat kokeneet mitätöintiä kohtaamiensa ammattilaisten taholta. Heillä oli kokemus siitä, että ennakkokäsitys on muodostettu jo nuoresta olevien tietojen avulla, ennen nuoren oma-kohtaista tapaamista. Tämä aiheutti turhautuneisuutta ja epätoivoa, usko omiin mahdollisuuksiin ja muutokseen on heikko, mikäli ne kyseenalaistetaan myös ulkopuoliselta taholta.

Leimautuminen oli aiheuttanut myös vaikeuksia toteuttaa itseään ja usealla oli pelko siitä, ettei voi tulevaisuudessa esimerkiksi toimia sellaisessa ammatissa jossa haluaisi. Leimau-

tumisen pelko vaikutti ja näkyi myös ystävyys- ja ihmissuhteissa. Oman menneisyyden ja taustan kertominen oli vaikeaa, joka puolestaan aiheutti salailua ja sen myötä heikensi hyvinvointia kiinni jäämisen pelon myötä. Leimautuminen koettiin vahvana etenkin mielen-terveys- tai päihdeongelmista kärsivien kohdalla. Tälläkin voidaan nähdä olevan suora vaikutus hyvinvointiin, pahimmillaan leimautumisen pelossa hoitoon hakeutuminen pitkit-tyy tai estyy kokonaan. Haastattelussa tuotiin esiin itsestigma, eli nuorten oma häpeä lei-mautumisen taustalla. Haastateltavalla oli niin voimakasta häpeää koko elämänsä ajalta, että hän kertoi toivoneensa olevan joku muu pienestä pitäen. Tällä voidaan nähdä olevan vahvasti vaikutusta koettuun hyvinvointiin, jatkuva häpeätaakan kantaminen heikentää elämään tyytyväisyyttä ja itsensä hyväksyntää, mikä on edellytyksenä tasapainoiseen elämään ja hyvinvoinnin kokemiseen.

Myös Sutelan (2017) tutkimuksessa lapsena huostaanotettujen nuorten kertomuksissa korostuu leimaaminen ja vähättely sekä tuen saannin vaikeus elämän muutoskohdissa. Nuoret olivat Sutelan mukaan kokeneet heihin kohdistuneita ennakkoluuloja. Nuoret olivat kokeneet, että heihin ei luotettu ja heidän ajateltiin jo etukäteen kuitenkin epäonnistuvan, kuten esim. heidän alkoholistivanhempansa. (Sutela 2017, 45-48.)

Edellä mainittujen turvattomuutta aiheuttavien tekijöiden sijaan, haastateltavat kertoivat hyvinvointia lisääviksi tekijöiksi perheen ja ystävät. Osalla hyvinvointia lisäsi, kun sai olla avuksi muille ja käydä esimerkiksi kertomassa omista kokemuksistaan sijoitetuille nuorille. Tätä kautta tuli tunne omasta merkittävydestä. Esiin nousi myös liikunnan, harrastusten, arjen tasaisuuden ja säännöllisyyden merkitys hyvinvoinnille. Myös päihteettömyys nousi esiin hyvinvointia lisäävänä tekijänä. Lisäksi menneisydessä koettujen asioiden kohtaa-minen ja käsittely oli lisännyt ymmärrystä ja hyvinvointia nykyhetkessä.

Haastateltavat jakoivat myös yhteisen käsityksen asioiden puhumisesta suoraan ja rehel-lisesti kohtaamisissa. Kohtaamisen onnistumisessa korostui arvostuksen osoitus ja yh-denvertaisuus. Kokonaisuudessaan voimme todeta nuorten turvattomuuden koostuvan monesta eri tekijästä ja teoriaosuudessaakin esitettyjen asioiden mukaisesti olevan hyvin subjektiivinen kokemus. Jokaisella turvattomuutta tuovalla tekijällä oli kuitenkin selkeä yhteys myös koettuun hyvinvointiin.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tukea nuorten kanssa tehtävää työskentelyä ja nuorten kohtaamista. Tavoitteena oli selvittää nuorten kokemaa turvattomuutta ja sen vaikutusta hyvinvointiin. Saimme nuorille tehdyn teemahaastattelun avulla kattavan ja monipuolisen vastauksen tutkimuskysymyksiin. Esiin nousi turvattomuutta aiheuttavia tekijöitä, kuten läheisyyden puute, elinympäristön vaikutus, osattomuus, leimautuminen, luottamuksen puute ja elämänhallinnan vaikeudet.

Olimme onnekkaita saadessamme haastateltavaksi nuoria, joilla oli aiheesta henkilökohtaista kokemusta ja he toivat rohkeasti mielipiteensä esiin. Valitsemamme tutkimusmenetelmä oli kokemamme ja saamamme tuloksen perusteella onnistunut. Annoimme runsaasti tilaa nuorten omien mielipiteiden esiin tuomiseen ja asetimme kysymykset mahdollisimman avoimesti. Haastattelussa emme juurikaan puuttuneet keskusteluun, vaan se eteni luonnollisesti nuorten omia ajatuksia myötäillen. Opinnäytetyön toteuttaminen vei kokonaisuudessaan aikaa noin puoli vuotta ja sen työstäminen on ollut paikoitellen haastavaa, mutta antoisaa. Olemme hioneet ryhmätyöskentelytaitoja sekä muiden mielipiteiden arvostamista ja huomioimista. Nuorten kohtaaminen haastattelussa toi meille arvokasta käytännön osaamista vuorovaikutuksen, reflektoinnin ja dialogisuuden suhteen. Olemme työskennellessä pohtineet aihetta ja asioita eri näkökulmista sekä kriittisesti reflektoineet valitsemaamme lähdeaineistoa ja tutkimusmenetelmiä. Haastateltavat nuoret olivat kokemusasiantuntijoita, eikä saatua tutkimustulosta voida näin ollen yleistää jokaiseen nuoreen. Toisaalta, opinnäytetyön toimeksiantajana ollut Lahden ensi- ja turvakoti ry:n Turvakodilla kohdataan usein juuri haastateltujen kaltaisia, lastensuojelunasiakkuuden omaavia ja turvattomuutta kokeneita nuoria.

Haastateltavat olivat täysi-ikäisiä, mutta huomioimme kuitenkin heidän nuoren ikänsä etenkin eettisyyttä arvioidessamme. Meillä oli, johdannossakin mainittu, aito halu ja kiinnostus perehtyä nuorten hyvinvointiin ja tuottaa tietoa aiheesta. Usein tutkimuseettisessä keskustelussa pohditaan ainoastaan tutkimuksen esteitä ja eettisiä ongelmia. Tällöin unohtuu, että tutkimus itsessään voi olla eettinen teko, kun tutkimuksen tavoitteena on hyödyttää nuoria itseään (Lagström, Pösö, Rutanen & Vehkalahti 2010, 21). Tästä syystä koemme onnistumista opinnäytetyöstä. Olemme tuoneet esiin nuorten tämän hetkisiä ajatuksia ja kokemuksia turvattomuudesta ja toivomme tietoisuuden edesauttavan ja tukevan heidän hyvinvointiaan.

Turvallisuuden professorit Limnell ja Rantapelkonen (2017) ovat tutkineet nuorten turvallisuusnäkömukysii ja tunteita ja todenneet, että nuorten näkemukset ja käsitykset poikkeavat yleisestä turvallisuuspuheesta. He korostavat kirjassaan nuorten mielipiteen merkitys-

tä, heidän ymmärrys ja käsitykset turvallisuudesta ovat ratkaisevin asia Suomen turvallisuuden tulevaisuudelle. Vanhemmalla sukupolvella on taitoja ohjata, antaa vinkkejä ja näyttää suuntaa, mutta nuoret tekevät tulevaisuuden. (Limnell & Rantapelkonen 2017, 30-31.) Opinnäytetyön myötä saimme ainutlaatuisia ja arvokasta tietoa sekä perspektiiviä nuoren asemasta tämän hetkessä yhteiskunnassa. Osaltaan turvattomuutta luo osattomuus, jota myös yhteiskunnan palvelurakenteiden ulkopuolelle jääminen aiheuttaa. Lisäksi olemme oivaltaneet kokemusasiantuntijuuden todellisen arvon tämän kaiken osana.

Turvattomuus voi olla nuorelle rikkirepivä, kipeä ja yksinäisyyttä heijastava tunne. Tämä johtuu saamamme tutkimustuloksen mukaan pohjimmiltaan siitä, ettei nuori ole tullut riittävän hyvin kuulluksi, ymmärretyksi ja vastaanotetuksi omana itsenään. Turvattomuutta voi olla vaikeaa, tai mahdotonta, ulkopuolisen tunnistaa. Näin ollen, nuoria kohtaavien ammattilaisten tulee olla tietoisia myös turvattomuutta ilmentävistä asioista. Turvattomuus on saamamme tutkimustuloksen mukaan myös kipuilua yksin jäämisen tunteesta ja tätä tunnetta nuoret saattavat peittää erilaisin teoin kuten itsensä vahingoittamisella ja päihteiden käytöllä.

Jokaisella nuorella on oikeus turvallisuuden tunteen kokemiseen ja tasavertaisuuteen taustoistaan huolimatta. Sosiaalityössä on pyrittävä vähentämään leimaantumista sekä edistämään asiakkaan toimintakykyä ja elämänhallintaa. Sosiaalialan työ perustuu luottamukseen, joka rakentuu työntekijän ja asiakkaan vuorovaikutuksellisessa suhteessa. (Talentia 2017.) Saamamme tutkimustuloksen mukaan nuoret eivät kuitenkaan koe olevansa tasa-arvoisia palvelunsaannin suhteen, eivätkä he aina saa haluamaansa ja tarvitsemaansa apua riittävän ajoissa.

Tässä näemme selkeän jatkotutkimusaiheen; nuorten turvattomuuden ja avuntarpeen tunnistaminen. Tutkimustuloksissa esiinnoussut häpeän tunne voi olla vahvasti läsnä ja estää avun pyytämistä. Kuinka hyvin häpeä tunnistetaan ja tiedostetaan ongelmien taustalla sosiaalialantyössä? Lastensuojelun piiriin kuuluvat nuoret määrittyvät helposti ammattilaisten ja laajemminkin yhteiskunnan kerronnassa syrjäytyneiksi, huono-osaisiksi, pahoinvoiviksi eli tietynlaiseksi marginaaliksi. Kuinka se vaikuttaa nuorten palvelutarpeisiin vastaamisessa?

Kehittämistarpeita tutkimustulostemme perusteella löytyy etenkin palvelunsaannin suhteen. Nuorilla tulisi olla enemmän matalankynnyksen paikkoja, joihin voi hakeutua kuka tahansa avun tarpeessa oleva nuori. Lisäksi nuorille suunnattujen palveluiden näkyvyyttä tulisi lisätä ja myös saattaa nuorten tietoon jo varhaisessa vaiheessa. Koulut ovat varmasti yksi hyvä tiedotusväylä nuoria varten. Vertaistuen merkitys oli vahva haastateltavien kokemuksissa. Nuorilla oli voimakas tarve puhua ja kertoa kokemuksistaan ja tähän tulisi

antaa mahdollisuus. Näkisimme kannattavana vertaistukiryhmän perustamisen esimerkiksi turvakodilla asioineille sekä lähisuhte- tai perheväkivaltaa kokeneille nuorille. Esiin nousi myös niin ihmissuhteiden voimakas vaihtuvuus, kuin myös ammattilaisten, kuten sosiaalityöntekijöiden vaihtuminen. Tavoitteena tulisi siis olla mahdollisimman hyvä pysyvyys nuorten hoito- ja asiakassuhteissa. Haastateltavien vastauksista nousi myös toive toiminnallisemmista asiakastapaamisista, sillä osalle nuorista toiminnallisuus sosiaalityössä tai terapiassa on luontevampi sekä mukavampi vaihtoehto kuin toimistossa tapaaminen.

Narratiivisuus on yksi ihmisille tyypillisin tapa tehdä selkoa todellisuudesta. Tarinamuoto on toinen tapa jäsentää kokemusta ajattelun ohella. Ihmisten maailma pohjautuu tarinoiden kerrontaan ja niiden kuuntelemiseen. (Eskola & Suoranta, 2008, 22-23) Haastateltavat nuoret olivat kaikki omanlaisiaan, toiset avoimempia ja puheliaampia kuin toiset. Kaikilla oli kuitenkin vahva halu kertoa kokemuksistaan. Meillä jokaisella on tarve kertoa omaa tarinaamme, tulla kuulluksi ja nähdyksi. Huomionarvoista narratiivisuudessa onkin se, millaista kerrontaa tuotamme itse nuoren identiteettitarinaan sosiaalityön ammattilaisina asiakassuhteessa; millaista kehitysoptimistista- tai pessimististä kulkua nuoren tarinalle tuotetaan? Kuinka johonkin ryhmään luokittelu voi sisäistyä osaksi nuoren omaa kerrontaa itsestään ja millaisin vaikutuksin? Myönteisessä kontekstissa tarinoiden voimallisuus ja positiivisuus voivat palvella nuorten voimaantumista ja sosiaalista vahvistumista; annettu tai omaksuttu tarina itsestä voi muuttua ja siihen muutokseen on mahdollista vaikuttaa. Tässä tarinoiden muuttumisen ja uudelleen määrittelyn liikkeelle auttamisessa näemme yhden sosiaalipedagogisen ja sosiokulttuurisen innostamisen paikan sosiaali- ja terveystyössä.

Nuorten turvallisuuden tunteeseen ja hyvinvointiin on kiinnitettävä huomiota ja epäkohtiin puututtava, niin nuorten itsensä, kuin yhteiskunnallisten tekijöidenkin kannalta. Sosiaalipoliittisilla päätöksillä pystytään vaikuttamaan isoon osaan tutkimustuloksissa selvinneisiin, turvattomuutta aiheuttaviin, asioihin. Tuoreet perheet tarvitsevat varhaista tukea. Nuorten hyvinvointia voidaan lisätä mm. takaamalla riittävät mahdollisuudet harrastuksiin ja vapaa-ajanviettoon, varmistamalla tarvittavat henkilöstöresurssit nuorten kanssa työskenteleville, lisäämällä nuorten kouluttautumismahdollisuuksia ja tukemalla nuoria itsenäistymisessä sekä henkisesti että taloudellisesti. Kysymys on varmasti pitkälti siitä, mihin yhteiskunnan varoja halutaan kohdentaa ja kuinka tarpeellisenä lasten ja nuorten hyvinvointi koetaan laajassa ja muuttuvassa sosiaali- ja terveystyön kentässä.

LÄHTEET

Airaksinen, T., 2012. Yksilöturvallisuutta etsimässä. Tammerprint Oy, Tampere.

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: Wsoy.

Antonovsky, A. 1980. Health, Stress, and Coping. 2. painos. Jossey-Bass, San Francisco.

Aromaa, E. 2011. Attitudes towards people with mental disorders in a general population in Finland, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Backman, K. Paasivirta, L. & Nikkonen, M. 2001. Elämäkertatutkimus hoitotieteessä: Kaksi esimerkkiä metodin sovelluksesta. Teoksessa Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY

Eskola, J. & Suoranta J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University Press Oy. Yliopistokustannus, HYY yhtymä.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2012. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Karisto.

Horelli, L., Haikkola, L. & Sotkasiira, T. 2007. Osallistuminen nuorisotyön lähestymistapana. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perusteet, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Hakapaino Oy.

Hyvärinen, M. Nikander P., Ruusuvuori J. (toim.) 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2011. Turvaverkko vai trampoliini: sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: WSOYpro Oy.

Kananoja, A. Lähteinen, M. & Marjamäki, P. 2017. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: WSOY Pro Oy.

Korkeila, J., Joutsenniemi K., Sailas E., Oksanen J (toim.) 2011. Irti häpeäleistä. Porvoo: Bookwell Oy.

Kortteinen, M. & Elovainio, M. 2012. Millä tavoin huono-osaisuus periytyy? Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) Monipolvinen hyvinvointi. Nuorisobarometri 2012. Helsinki: Opetusministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosiain neuvottelukunta.

Kurtti, H. 2014. ”Nyt todella uskon, että selviän”. Narratiivinen tutkimus masentuneiden nuorten vertaistuen kokemuksista. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Pro gradu. Lapin yliopisto.

Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N & Vehkalahti, K. 2010. Lasten ja nuorten tutkimusetiikka. Helsinki: yliopistopaino.

Lahden ensi- ja turvakoti ry:n palvelut. 2009. Lahden ensi- ja turvakoti ry. Moniste. Saatavissa Lahden ensi- ja turvakoti ry:ltä.

Leino-Kilpi H & Välimäki M. 2014. Etiikka hoitotyössä. Helsinki: Sanoma pro.

Limnell, J., Rantapelkonen, J. 2017. Pelottaako? Nuoret ja turvallisuuden tulevaisuus. Jyväskylä: Docendo Oy.

Lämsä, A. 2009. Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Juva: PS-kustannus.

Malinen, B. 2011. Häpeän monet kasvot. Helsinki: Kirjapaja.

Moisio, P., Karvonen, S., Simpura, H. & Heikkilä, M. 2008. Suomalaisten hyvinvointi 2008. Helsinki: Stakes.

Myllyniemi, S. & Berg, P. 2013. Nuoria liikkeellä. Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosiain neuvottelukunta & Valtion liikuntaneuvosto.

Myllyniemi, S. 2017. Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosiain neuvottelukunta.

Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus – dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita Prima Oy.

Nuorisobarometri 2017. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisoasiain neuvottelukunta.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. (3.uudistettu painos.) Helsinki: Sanoma Pro.

Palomäki, T. 2011. Mitä sinulle kuuluu? Opettajakoulutuslaitos. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto.

Raatikainen, E. 2015. Lujita luottamusta. Asiakassuhteen rakentaminen sosiaali- ja terveysalalla. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rousu, S. 2009. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinta kunnissa. Opas lapsi- ja nuorisovierailijien suunnitelman laadintaan. Osa 2. Suunnitelman seuranta ja arviointi. LapsiARVI-julkaisuja. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Rytkönen T, Seppänen M, 2011. Turvallinen perhe-elämä ei synny sattumalta. Päijät-Hämeen liitto. Kuntien palvelurakenteen kehittämisprojekti.

Suortamo, M. Laaksola, H. & Välijärvi, J. 2008. Opettajan vuosi 2008-2009. Teemana hyvinvointi. Juva: Ps-kustannus.

Suua, P. Niemelä, M. & Väisänen, L. 2009. Sanat työssä. Vuorovaikutus ammattitaitona. Sastamala: Vammalan kirjapaino.

Tikkanen, K. 2012. 15-20-vuotiaiden toivo, sen ylläpitäminen ja vahvistaminen. Väitöskirja. Tampereen yliopiston julkaisuja. Terveystieteet. Acta Universitatis Tamperensis 1707. Tampere.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Kustannusosakeyhtiö Tammi, Hansaprint Oy.

Vauhkonen, T., Kallio, J. & Erola, J. 2017. Sosiaalisen huono-osaisuuden ylisukupolvisuus Suomessa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

Elektroniset lähteet:

Alila, A., Gröhn, K., Keso, I. & Volk, R. Sosiaalisen kestävyden käsite ja mallintaminen. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2011:1. Helsinki [Viitattu 26.3.2018]. Saatavissa:

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/73333/URN%3aNBN%3afi-fe201504224532.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Cacciatore, R. 2018. [Viitattu 12.4.2018]. Saatavissa: <https://www.raisacacciatore.fi/130>

Ensi- ja Turvakotien liitto. 2018. [Viitattu 2.2.2018]. Saatavissa: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-liitosta/>

Eriksson, E. & Arnkil, T. 2012. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Tampere: Juvenes Print-Tampereen Yliopistopaino Oy. [Viitattu 8.4.2018]. Saatavissa:

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90845/URN_ISBN_978-951-33-1792-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Etelä-Aho, E. 2017. ”Mun pahin vastukseni katoo peilistä mua”. Kuusi tarinaa päihteidenkäyttäjien elämästä ja selviytymisestä. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Pro gradu-tutkielma. Tampere. [Viitattu 12.3.2018]. Saatavissa:

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/102532/1513083673.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hietasola-Husu, S. 2013. Nuorten koherenssin tunteet ja terveyden ulottuvuudet: systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Terveystieteiden tietokunta. Pro gradu-tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. [Viitattu 13.2.2018]. Saatavissa:

http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20140006/urn_nbn_fi_uef-20140006.pdf

Kaikkonen, I. 2015. Perheväkivaltaa kokeneiden lasten kokemuksia lastensuojelun kanssa työskentelystä. Valtiotieteellinen tiedekunta. Pro gradu. Helsingin yliopisto. [Viitattu 14.3.2018]. Saatavissa:

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/156693/Kaikkonen_sosiaalityo.pdf?sequence=2

Kallunki, V. & Lehtonen, O. 2012. Nuorten aikuisten elämäntyytyväisyyden osatekijät hyvinvoinnin eri tasoilla. [Viitattu 30.3.2018]. Saatavissa:

www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102989/kallunki.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kankaanmäki, M. 2015. Lasten ja nuorten hyvinvointi kuntia velvoittavassa hyvinvointisuunnitelmassa. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Pro Gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 8.2.2018]. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/45496/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201503121463.pdf?sequence=1>

Koponen, J. 2009. Kosketuksen merkitys. Opettajankoulutuslaitos. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 12.4.2018]. Saatavissa:

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/23026/URN:NBN:fi:jyu-201003101311.pdf?sequence=1>

Kouluterveyskysely. 2017. "Mitä kuuluu lapsille ja nuorille Päijät-Hämeessä?" [Viitattu 3.4.2018]. Saatavissa: www.thl.fi/kouluterveyskysely/tulokset

Komu, T. & Kontunen, R. 2015. "Joskus vain ketuttaa" Nuorten koettu hyvinvointi Savonlinnassa. Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Yamk. Mikkelin ammattikorkeakoulu. [Viitattu 7.2.2018]. Saatavissa:

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/93551/Komu_Tiia-Kontunen_Raija.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lahikainen, A. 2008. Lasten subjektiivinen hyvinvointi ja perhepolitiikka. [viitattu 13.4.2018]. Saatavissa: Sosiaalitalo.fi/ep/tiedostot/anjariitta_lahikainen_powerpoint.pdf

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Opetus- ja kulttuuriministeriö. [Viitattu 1.4.2018]. Saatavissa: <http://minedu.fi/lape>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/ 417. Finlex. [Viitattu 8.2.2018]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L6P31>

Myllyniemi, S. 2014. Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Nuorisotutkimusverkosto. Juvenes Print 2015. [Viitattu 12.3.2018]. Saatavissa: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2015/03/Nuorisobarometri_2014_web.pdf

Nuorisolaki 27.1.2006/72. [Viitattu 8.2.2018]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Opetushallitus. LAPE hanke. [Viitattu 30.3.2018]. Saatavissa: <http://minedu.fi/lape>

Pekkarinen, E. Vehkalahti, K & Myllyniemi, S. 2012. Nuorten elinolot vuosikirja -2012. Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorisotutkimusverkosto. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Unigrafia oy. [Viitattu 9.3.2018]. Saatavissa:

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/103052/elinolot%20vuosikirja%202012.pdf?sequence=1>

Ranta, T. 2017. Dialogisuus kuntoutuksessa osallisuutta vahvistavana tekijänä nuorelle itselle tärkeissä asioissa. Metropolia ammattikorkeakoulu. [Viitattu 12.4.2018]. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/125034/ranta_tarja.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sosiaalihuoltolaki. 1301/2014. Finlex. [Viitattu 9.3.2018]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

Sutela, S. 2017. Voimavarat myönteisen kehityksen poluilla. Lastensuojelun asiakkaina olleiden kertomuksia. Yamk. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 23.2.2018]. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/126048/Sutela_Susan.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Talentia. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. 2017. [Viitattu 29.3.2018]. Saatavissa: http://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/docs/Talentia_Etiikkaopas_2017.pdf

Tereska, S-M. 2015. Elämänhallintaa ja yhteisöllisyyttä nuoruuden nivelvaiheissa. Pro gradu. Kasvatustieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto. [Viitattu 13.2.2018]. Saatavissa: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/98352/gradu07277.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, turvakotipalvelut, 2017. [Viitattu 12.4.2018]. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130032/THL_TT_kortti_A4_Turvakodit_081015.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018a. [Viitattu 26.3.2018]. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018b. Vertaistuki. [Viitattu 14.3.2018]. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/vertaistuki>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2018c. [Viitattu 14.3.2018]. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tutkimustuloksia/perhe-ja-elinolot>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. [Viitattu 2.4.2018]. Saatavissa: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tähti, R. 2017. ”Ne olis tarvinnu apua jo ennen mua” Näkökulmia lastensuojelun ennaltaehkäisevään työhön. Yamk. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 12.4.2018].

Saatavissa:

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/126075/riina_tahti.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vainikainen, K. 2014. Narratiivinen tutkimus päihderiippuvuudesta toipuneiden läheissuh-teista toipumisen aikana. Pro gradu. Sosiaalityö. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 25.2.2018]. Saatavissa:

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/44409/URN_NBN_fi_jyu-201410142981.pdf?sequence=5

Virtanen, H. 2017. Arvostava kohtaaminen sosiaalityössä. Pro Gradu. Sosiaalityö. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 9.3.2018]. Saatavissa:

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/54081/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201705232473.pdf?sequence=1>

YK:n lasten oikeuksien sopimus. 60/1991. Finlex. [Viitattu 18.3.2018]. Saatavissa:

<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>

LIITTEET

Liite 1

Haastattelukutsu

Liite 2

Alustava haastattelurunko

LIITTEET

LIITE 1

Haastattelukutsu

Laadullinen opinnäytetyö, Sosionomi (AMK), LAMK

Esittely

Hei! Olemme Lahden ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita ja teemme opinnäytetyötä, jonka aiheena on nuorten kokema turvattomuus ja sen merkitys hyvinvoinnille. Haemme tutkimustamme varten haastateltaviksi nuoria (18vuotta täyttäneitä), jotka ovat halukkaita kertomaan omia ajatuksiaan ja kokemuksiaan aihepiiriin liittyen ja joilla on mahdollisesti kokemuksia lastensuojelun asiakkuudesta.

Opinnäytetyön kuvaus

Tarkastelemme opinnäytetyössämme nuorten kokemaa turvattomuutta osana heidän hyvinvointiaan. Tutkimuksen tarkoitus on tukea Lahden ensi- ja turvakoti ry:n Turvakodilla tehtävää väkivaltatyötä nuorten kanssa. Lisäksi tarkoituksena on tukea Ensi- ja turvakotien liiton "Ylisukupolvisen kaltoinkohtelun katkaisu 2017-2020" hanketta.

Haastattelut

Tavoitteenamme on nuorten haastattelun perusteella selvittää mistä asioista nuorten turvallisuudentunne muodostuu ja toisaalta, mitkä asiat aiheuttavat turvattomuutta. Haastattelun perusteella on tarkoitus saada vastauksia turvakodissa tehtävän työn tueksi, eli nuorten näkemyksiä siitä, kuinka nuoret toivoisivat turvallisuuden ja turvattomuuden otettavan puheeksi, mikä on estänyt kertomasta turvattomuudesta ja kuinka nuoret toivoisivat näitä tunteita ja ajatuksia käsiteltävän. Tulemme käyttämään tiedonkeruussa teemahaastattelua. Teemahaastattelu toteutetaan ryhmähaastatteluna. Haastateltavat pysyvät täysin anonyymeina. Toimimme analyysivaiheessa siten, ettei esimerkiksi litteroiduissa haastatteluissa ole nähtävissä tutkittavien oikeita nimiä. Raportoimme tutkimustulokset mahdollisimman rehellisesti ja tarkasti, mutta samaan aikaan suojelemme ja kunnioitamme haastateltavien yksityisyyttä.

Opinnäytetyömme aikataulun vuoksi, tavoitteenamme on toteuttaa haastattelut 11.helmikuuta 2018 mennessä.

Kerromme tarvittaessa opinnäytetyöstä ja siihen sisältyvästä haastattelusta mielellämme lisää!

Ystävällisin terveisin:

Ira Hakala, Ira.1.Hakala@student.lamk.fi, p.0407029716

Maarit Naskali, Maarit.Naskali@student.lamk.fi p.0451127361

Mari Pauloff-Hannikainen, Mari.Pauloff@student.lamk.fi p.0405497644

TEEMAHAASTATTELURUNKO NUORTEN TURVALLISUUDEN/TURVATTOMUUDEN TUNTEISTA JA KOKEMUKSISTA

Taustatiedot, elinympäristö

Minkä ikäinen olet?

Sukupuoli?

Missä ja kenen kanssa asut nyt?

Millaiseksi koet elinympäristösi?

Turvallisuuden kokemukset ja hyvinvointia edistävät asiat

Mitä sinulle on turvallisuus?

Mitkä tekijät edistävät turvallisuudentunnettasi?

Millä asioilla koet voivasi vaikuttaa omaan turvallisuudentunteeseen?

Millä asioilla koet voivasi vaikuttaa läheistesi turvallisuuden tunteeseen?

Mitkä asiat ovat sinulle tärkeitä ja tuottavat sinulle hyvinvointia ja onnellisuutta?

Turvattomuuden kokemukset

Mitkä asiat ovat tuoneet turvattomuutta elämääsi?

Minkä ikäisenä turvattomuutta aiheuttaneet asiat ovat tapahtuneet?

Mitä ajattelet turvattomuuden kokemuksestasi tällä hetkellä?

Miten se on vaikuttanut elämääsi?

Millaisia huolenaiheita sinulla on tällä hetkellä elämässä?

Puheeksi otto

Kenelle voit kertoa turvattomuudentunteestasi?

Jos et ole kertonut kenellekään, mikä voi olla syy?

Kenelle olet kertonut omasta turvattomuudestasi?

Jos olet kertonut turvattomuuden tunteestasi jollekin, niin saiko apua tilanteeseen?

Miten sinua autettiin?

Jos et saanut apua tai apu ei ollut riittävää, miten olisit toivonut sinua autettavan?

Kuinka olisit toivonut turvattomuuden tunnetta tai kokemustasi käsiteltävän?

Kuinka haluaisit turvattomuuden tunnetta käsiteltävän tällä hetkellä?

Mikä olisi helpoin tapa ottaa turvattomuuden tunteet tai kokemukset puheeksi?

Tulevaisuus

Mitkä asiat tekevät sinut tällä hetkellä onnelliseksi?

Minkälaisia haaveita sinulla on?

Mitä tukea tarvitsisit, jotta pystyisit toteuttamaan haaveesi?

Miten koet turvattomuuden tai turvallisuuden kokemustesi vaikuttavat hyvinvointiisi tulevaisuudessa?

Mitkä ovat mielestäsi tärkeimmät parannettavat asiat nuorten asioissa?

Miten nuoret saataisiin paremmin mukaan turvallisuuden kehittämiseen?